

MASEHET ŞEVUOT PEREK 1: ŞEVUOT ŞETAYİM

Masehetlerin Sıralaması

Yaprak *Masehet Şevuot* farklı yemin (İbranice: *şevua*) türlerini ele almaktadır: *Bet dinde* yemin nasıl alınır? Yalan yere yemin eden kişiyle ilgili kanun nedir? Yemin eden ve sonra yeminine aykırı davranan kişiyle ilgili kanun nedir?

2

Gemara bir soru sorar: Acaba *Masehet Şevuot* neden *Masehet Makot*'tan sonra yer almaktadır? Cevabı da şöyle verir: Çünkü *Masehet Makot*'un sonlarına doğru şu *alaha* öğrenilmişti:

Tora'nın bir emrine göre: “*Başınızın köşesini kesmeyin ve sakalının köşesini kazıma*” (Vayikra 19:27). Saç favorilerinin bulunduğu yeri tıraş etmek ve sakalı bıçak, jilet veya usturayla kesmek yasaktır. Dikkat ederseniz Tora “köşe” sözcüğü için tekil lisan kullanmaktadır: “*Başınızın köşesini*”, “*sakalının köşesini*”. Ve buna rağmen, favorilerini tıraş eden kişi iki yasağı birden ihlal etmiş olur: her bir favori için bir yasak. Aynı şekilde sakalını bıçakla tıraş eden kişi de beş yasağı birden ihlal etmiş olur – zira sakalda beş köşe vardır: iki yanağın üst köşeleri, alt köşeleri ve çene.

Bu nedenle Rabenu A-Kadoş (Rabi Yeuda A-Nasi) *Masehet Şevuot*'u *Masehet Makot*'un ardına yerleştirmiştir, çünkü *Masehet Şevuot* da buna benzer bir bilgiyle başlamaktadır: Tora'da yalnızca iki yemin türü yazılı olmasına rağmen, aslında dört yemin türü vardır. Bunları sıradaki yazımızda göreceğiz.

Mişnaların Düzenlenme Şekli

Yaprak Genel olarak yemin konusunu işleyen ve ismini de buradan alan *Masehet Şevuot*'un ilk yaprağını açan bir kişi, büyük olasılıkla, *masehet*teki ilk *mişna*nın yemin konusunu ele almasını bekleyecektir. Ne var ki onu bir sürpriz beklemektedir: *Masehet*in ilk iki *pereki* boyunca *mişnalar* tamamen farklı şeylerin üzerinde durmaktadır! İlk *mişna* yeminlerle ilgili kısa bir bilgiyi hatırlattıktan sonra, yeminle hiç alakası olmayan uzun bir *mitsvalar* ve kanunlar listesine yer vermektedir!

3

Mişna, Tora'da iki tür yeminin yazılı olduğunu vurgulamaktadır: Bir şeyi yapacağına dair yemin etmek ve bir şeyi yapmayacağına dair yemin etmek. Ama aslında iki yemin türü daha vardır: Geçmişte bir şeyi yaptığına dair yemin etmek ve geçmişte bir şeyi yapmadığına dair yemin etmek. Bunun ardından *mişna*, *tuma* kanunlarında, Şabat kanunlarında ve *negaim* (*tsaraat* yaraları) kanunlarında da Tora'da açıkça yazılı olan noktalar olduğu gibi, açıkça yazılı olmayan noktaların da var olduğunu belirtmektedir.

Keçiye Dönüşen Kümes Hayvanları

Rabi Hanina ben Dosa'nın evinin bahçesini bir gürültü ve kargaşa kaplamıştı. Rabi Hanina'nın eşi pencereden dışarı baktı ve evlerinin kapısının önünde, büyük bir gürültüyle sesler çıkaran, bağlanmış horoz ve tavuklar olduğunu görünce çok şaşırdı. “Mutlaka bunları birileri unutmuş olmalı; herhalde birazdan gelip onları

alacaktır” diye düşündü ve hayvanları evin içine aldı.

Rabi Hanina kümes hayvanlarını görünce, son derece fakir olmasına rağmen ev halkını uyardı: “Bu hayvanları özenle koruyun; onları hiçbir şeyde kullanmayın ve tavukların yumurtalarını yemeyin...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
229'da

Bunun ardından *mişna*, *tuma* kanunları ile bu kanunlar çerçevesinde gerçekleştirilen *korbanlar* konusunu ele almaya başlamaktadır.

Özetlersek: Rabenu A-Kadoş, *mişnaların* içinde birbirlerine benzer niteliğe sahip *alaha* gruplarını, *masehetin* genel konusuyla bağlantılı olmamalarına rağmen, bir arada vermeyi uygun görmüştür.

Şevuat Bituy

Yaprak

4

Dört temel yemin türü vardır:

a. *Şevuat Bituy*. b. *Şevuat Şav*. c. *Şevuat A-Edut*. d. *Şevuat A-Pikadon*.

Bu yazımızda *Şevuat Bituy*'un ne olduğunu öğreneceğiz.

Şevuat Bituy, ihlal edilmiş bir yemindir. Öncelikle ihlal edilen yemin ile neyi kastettiğimizi izah edelim, daha sonra da Talmud'un neden bu yemine "*Şevuat Bituy*" adını verdiğini açıklayalım.

İhlal edilen yemin, örneğin "Bugün Yerusalayim'e gideceğime dair yemin ediyorum" veya "Bugün Yerusalayim'e gitmeyeceğime dair yemin ediyorum" şeklindeki, bir kişinin kendisi hakkında ettiği, ama daha sonra ona aykırı davrandığı yemindir. Yeminini ihlal eden bir kişi hakkındaki kanun şöyledir: Eğer bunu kasten yaptıysa, kırbaç cezasını hak eder. Kasıtsız olarak yaptıysa, bir *Korban Ole Veyored* (değeri kişinin ekonomik durumuna göre yükselen veya alçalan bir *korban* türü) getirmelidir.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Raşi'nin Tora Açıklamaları Üzerine Yazılan Eserler

Raşi'nin Tora açıklamaları Tora dünyasında bir temel taşı niteliğinde olduğundan, Raşi'nin bu açıklamalarından farklı görüşler belirtme veya anlaşılması zor olan noktalara açıklık getirme amaçlı çok sayıda açıklama eseri yazılmıştır. Raşi'nin en büyük eleştirmeni, onun aynı zamanda büyük bir hayranı da olan, Rabi Moşe ben Nahman, yani Ramban'dır. Ramban, Tora hakkındaki açıklama eseri boyunca, Raşi'nin açıklamalarına karşı birçok soru sorar, bazı yerlerde onunla hemfikir olduğunu belirtirken, başka yerlerde ise Raşi'ninkilerden farklı açıklamalar önerir.

Ramban'ın Raşi'ye ve açıklamalarına yönelik büyük takdirini, Tora açıklamalarının önsözünde yazdığı sözlerde görmek mümkündür. Ramban orada şöyle yazar: "Ve önümü aydınlatmak için saf *Menora*'nın kandillerini koydum: Rabenu (hocamız) Şelomo'nun açıklamaları, bir güzellik tacı, bir görkem çelengi. Kendisi Tanah'ta, *Mişna*'da ve *Gemara*'da taçlandırılmıştır; *behorluk* hakkı onundur. Onun sözleri üzerinde derin derin düşünecek onlara yönelik sevgiyle

meşgul olacağım."

Raşi'nin torunu olan Raşbam da Tora'nın pasuklarını bazen Raşi'nin açıkladığından farklı şekilde açıklar ve bir keresinde "dedemle tartıştım" diye anlatır.

Rişonim Dönemi'nin sonunda, tüm doğu Yahudilerinin lideri ve Osmanlı İmparatorluğu'nun İstanbul'daki Hahambaşısı olan Rabi Eliyau Mizrahi (Reem), Raşi'nin Tanah açıklamalarındaki görüşüne ve bu açıklamaların Hahamlarımızın sözlerindeki kaynaklarına açıklık getiren geniş çaplı bir açıklama eseri oluşturmuştur. Rabi Eliyau Mizrahi'nin hedeflerinden biri, "Raşi'yi, büyük aslan Ramban'ın ağzından kurtarmak" ve Ramban'ın sorduğu sorulara cevaplar getirmektir. Raşi'nin Tanah hakkındaki açıklamaları üzerine çok sayıda kitap yazılmıştır. Bartenura'lı Rabi Ovadya, Taz (*Ture Zaav*), Prag'lı Maaral ve "Levuş" kitaplarının yazarı tarafından yazılanlar buna örnek olarak verilebilir. Raşi'nin pasukları açıklarken neyi kastettiğini açıklama amacıyla yeni eserler oluşturmaya günümüzde dahi devam edilmektedir.

Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)

Peki, Talmud bu yemine neden “*Şevuat Bituy*” (telaffuzla edilen yemin) adını vermiştir? Bunun sebebi, söz konusu yeminden bahseden pasukta kullanılan sözlerdir: “*Veya bir kişi... dudaklarıyla telaffuz etme suretiyle yemin ederse...*” (Vayikra 5:4).

Beezrat A-Şem, sıradaki yapraklarda diğer yemin türleri ve *Korban Ole Veyored* hakkında bilgi alacağız.

Kaçırılan Bebek

Yaprak

5

Bu yaprakta öğrendiğimiz *Gemara*, yabancılar tarafından kaçırılan Yahudi bir bebekten bahsetmektedir.

Gemara’daki konu “*tumat Mikdaş*” (Bet-Amikdaş ve *tuma*) hakkında çeşitli *alahalar* ele almaktadır ve mutlaka sizin de “Acaba bu konu nasıl olup da kaçırılan Yahudi bir bebeğe geldi?” diye merakınız uyanmış olsa gerek.

Bunu anlamak için *Gemara*’daki konuyu biraz öğrenmemiz gerekiyor.

Mişnada, bir kişi bir *tuma* kaynağına dokunmuş ve bu şekilde Bet-Amikdaş’a girerek kabahat işlemişse, ama *tuma* kanunları hakkında hiç bilgisi olmadığı için *tame* olduğunu bilmiyorsa, şahsen bir *korban* getirmesi gerekmediği, Yom Akipurim’de gerçekleştirilen *korbanların* onun için kefareti sağladığı söylenmektedir.

Bir Yahudi nasıl olur da *tuma* kanunlarıyla ilgili hiçbir şey bilmez?!

İşte Abaye buna cevap olarak şöyle demektedir: Eğer Yahudi bir bebek yabancılar tarafından kaçırılmış ve onların yanında büyüdüğü için hiçbir zaman ne Tora öğrenmiş ne de *alahalar* hakkında bilgi almışsa – işte böyle talihsiz bir kişi hiçbir şey bilmiyor olabilir.

Bet-Amikdaş’ın Yerinin Kutsiyeti

Yaprak

6

Bet-Amikdaş’ta *tuma* ile bağlantılı olarak işlenen kabahatlere “*Tumat Mikdaş VeKadaşav*” (Bet-Amikdaş ve ona ait kutsalların *tuması*) adı verilir. Bu iki şekilde olabilir: *Tame* haldeyken Bet-Amikdaş’a girmek veya *tame* haldeyken *korban* eti yemek. *Mişnada* Rabi Meir, Bet-Amikdaş’ta *Musaf-korbanı* olarak gerçekleştirilen tüm tekelerin, *Tumat Mikdaş VeKadaşav* sınıfındaki kabahatlerin kefareti hizmet ettiğini söylemektedir.

Günümüzde hepimiz *tameyiz*. Ancak acaba, Bet-Amikdaş günahlarımız nedeniyle yıkık olduğu için bu *tame* halimize rağmen Tapınak Tepesi’ne çıkabilir miyiz?

Rambam (*İlhot Bet Abehira* 6:16), Bet-Amikdaş’ın yıkılışından sonra bile, onun bulunduğu yere *tame* halde girmenin hâlâ yasak olduğunu ve bunu yapan kişinin Tora’nın bir yasağını ihlal ederek, *karet* cezasını hak etmiş olacağını yazmaktadır.

Peki, ya bir kişi *tame* haldeyken yanlışlıkla Bet-Amikdaş bölgesine çıktıysa ne olur?

Hemen en kısa yoldan dışarı çıkmakla yükümlüdür! Çünkü kutsal mekânda gereksiz atılan her adım yasaktır.

Keçiye Dönüşen Kümes Hayvanları (devam)

“... Sahipleri gelip onları alana kadar onlara göz kulak olacağız.” Aradan günler geçti. Tavuklar ve horozlar fazlasıyla çoğalmış, ama onları kaybeden kişi henüz gelmemişti.

Zaman içinde Rabi Hanina’nın ev halkı artık kümes hayvanlarıyla birlikte yaşayamayacaklarını hissetmeye

başladılar. Ötme sesleri ve etrafta sebep oldukları büyük kirlilik onları çok rahatsız ediyordu. Ama tabii ki bu *mitsvadan* vazgeçmeyi akıllarına bile getirmediler.

Rabi Hanina bir çare buldu. Gidip kümes hayvanlarını sattı ve karşılıklarında aldığı parayla birkaç keçi satın aldı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
231’de

Korban Ole VeYored'den Öğrenilen Ders

Yaprak

7

Bu yazımızda *Korban Ole VeYored* hakkında bilgi alacağız.

Bu *korban* nedir ve onu kim getirir?

Tora bazı günahlar için *Hatat-korbanı* olarak zengin bir kişinin daha pahalı, fakir bir kişininse daha basit ve ucuz bir *korban* getirmesini öngörmüştür. Bu nedenle bu *korban* *Korban Ole VeYored* (yükselen ve alçalan *korban*) adı verilir, zira *korbanın* değeri, onu getiren kişinin ekonomik düzeyine bağlı olarak yükselir veya düşer. Zengin biri bir koyun getirirken fakir biri bu *korbanı* yalnızca kuşlarla yapar ve çok fakir biri de sadece ırmık getirerek bir *Minha-korbanı* gerçekleştirir.

Sefer A-Hinuh (mitsva 123), Tora'nın bu *korban* için bu kuralı öngörme sebebini, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, fakir insanlara acıyarak onları pahalı bir *korban* getirmekten muaf tutması olarak açıklar.

Sefer A-Hinuh bu *mitsvadan* önemli bir de ders çıkarır: “Ve bununla, anlayış sahibi herkes, kendi maddi gücüne uygun olandan daha fazla harcama yapmaması gerektiğini anlayacaktır, çünkü bu, diğer insanlardan çalmak için bir sebep teşkil edecektir.” Başka bir deyişle kişi kendisini ekonomik durumuna uygun olmayan masraflara sokmama konusunda dikkatli olmalıdır, çünkü en nihayet, borçlarını ödeme uğruna hırsızlık yapma yanlına düşebilir.

Akhselim

Yaprak

8

Gemara Rabi Elazar A-Kapar'ın sözlerini aktarmaktadır: “Bir *nazir*, günahkârdır!”

Nazir? Günahkâr mı?

Bilindiği gibi *nazir*, kendisini belli konularda kısıtlamaya karar vermiş, bu çerçevede, şarap içmeyen, saçlarını kesmeyen ve bir ölü nedeniyle *tame* olmamaya özen gösteren biridir! Öyleyse günahı nerededir?

Gemara birkaç yerde (*Taanit* 11a ve başka yerler), bir *nazirin* günahının, kendisine şarap içmeyi yasaklayarak kendisine eziyet etmek olduğunu belirtmektedir.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Raşi'nin Talmud Bavli Hakkındaki Açıklamaları

Raşi, Talmud hakkındaki açıklamalarında, ortaya koyduğu doğruluğu ve açıklığı ile, *Gemara*'nın sözlerini anlama yolunda ilk adımlarını atan küçük bir öğrenciden, Tora'da en yüksek düzeylere ulaşmış kişilere kadar büyükleri ve küçükleri bir araya getiren bir şaheser oluşturmıştır. Herkes Raşi'nin sözlerinde, ister *Gemara*'nın sözlerini basit düzeyde anlama açısından, isterse de bu büyük hocamızın açıklamalarının satır aralarına gizlemiş olduğu derin Tora fikirleri açısından, anlam ve güzellik bulabilir.

Raşi, açıklamalarını küçük kitapçıklar halinde *bet midraşlar* arasında dağıtırdı. Bu şekilde, açıklamaları Talmud Bavli'yi öğrenenler arasında yaygınlaşmıştır. Ve gerçekten de *Risonim* Dönemi'nin büyük otoritelerinden birçoğu, özellikle de *Baale A-Tosafot* ekolüne mensup hahamlarımız,

Raşi'nin Talmud açıklamalarına “*kuntres*” (kitapçık) sözcüğüyle atıfta bulunurlar.

Raşi'nin açıklamaları, *Gemara* öğrenimiyle iç içe öğrenilecek bir şekilde yazılmıştır. Birçok yerde Raşi “aşağıda açıklanacaktır” diye yazar ve bu da, *Gemara*'yı öğrenen bir kişinin aklında o noktada gelmiş olabilecek bir sorunun birkaç satır sonra *Gemara* tarafından açıklanacağı anlamına gelir. Benzer şekilde, Raşi, Talmud'un konularını genellikle, o noktada anlaşılan gidişat doğrultusunda açıklamış ve öğrenenleri, bu noktada söylenenleri, konunun devamında veya başka konularda söylenen farklı öğrenim olasılıklarıyla karşılaştırma zahmetine sokmamayı tercih etmiştir.

Tseda Ladereh kitabının yazarı, Raşi'nin açıklamaları olmasa, Talmud Bavli öğreniminin bu denli başarılı bir şekilde gelişmiş ve yayılmış olmayacağını vurgular.

Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)

Meiri'nin açıklamasına göre, Tora, *nazirlik* olanağını, günahlarla başa çıkabilme amacıyla kendisini düzeltmeye ihtiyaç duyan bir kişi için sunmuştur. Ama buna ihtiyacı olmayan bir kişinin kendisine eziyet etmesine gerek yoktur; akliselim doğrultusunda orta yoldan giderek Yaradan'a hizmet etmelidir.

Rambam da (*İlhot Deot*) insanın kendisine gereksiz yere eziyet etmemesi, bunun yerine normal bir şekilde yaşayarak Tora ve *mitsvaları* yerine getirmesi gerektiğini yazar.

Gemara'da Kabala Sırları

Yaprak

9

Bet-Amikdaş'ta her Roş Hodeş'te, belli başlı günahların kefareti için bir tekeyle *Hatat-korbanı* gerçekleştirilir.

Gemara çok ilginç bir şey söylemektedir: “Kutsal ve Mübarek Tanrı şöyle dedi: Bu teke, Ay'ı küçültmem nedeniyle Benim kefaretim olacak!” Bilindiği gibi, dünya yaratıldığı zaman Güneş ve Ay aynı boyuttaydı ve Ay, iki ışık kaynağının aynı boyutta olmasının yerinde olmadığı yönünde şikâyetle bulununca Kutsal ve Mübarek Tanrı onu küçültmüştü.

Bu nedenle bir *Hatat-korbanı* getirme gereğinin anlamı nedir?

Rişonim Dönemi otoriteleri ile diğer otoriteler bu konuyu ele almışlardır ve *Gemara* sayfasının kenarında şöyle bir not olduğu dikkati çekmektedir: “Bu, *Kabala*'nın sırlarından biridir ve onu kulağa geldiği şekilde anlamamak gerekir.” Başka bir deyişle, *Gemara*'nın bu sözleri gizli bir sırdan bahsetmektedir ve ilk bakışta anlaşıldığından çok daha derin anlamlara yönelik bir ima niteliğindedir.

Tişa BeAv Bayramı mı???

Yaprak

10

Melamed Rabi Şimşon sınıfa girdi ve sordu: “Bakalım kim biliyor. Hangi yas günü ‘bayram’ diye adlandırılır?”

“Tişa BeAv!” diye ileri atıldı sınıfın çalışkan öğrencilerinden Yaakov.

Diğer çocuklar çok şaşırılmışlardı, ama Rabi Şimşon “Aynen öyle!” dedi. “Eha kitabında ‘Gençlerimi kırmak üzere benim için bir *vakit (moed)* belirledi’ (Eha 1:15) diye yazıyor. Bene-Yisrael çöldeyken, casuslar Erets-Yisrael'in tehlikeli olduğunu söyleyince, halk ağlamıştı. O gece Av ayının 9'uydu; yani Tişa BeAv. Kutsal ve Mübarek Tanrı o gecenin nesiller boyunca bir ağlama zamanı olacağına hükmetti. Ve gerçekten de her iki Bet-Amikdaş Tişa BeAv'da yıkılmıştır. Bu gün bir ‘*moed*’ olarak adlandırılmıştır ve ‘*moed*’, aynı zamanda ‘bayram’ anlamına geldiğinden bu günde *tahanunim* adı verilen af dileme duaları edilmez.”

Bu bilgiyi anlamak biraz zor görünmektedir. Acaba korkunç yıkım gününün bir “*moed*”, bir “bayram” diye anılması nasıl mümkün olabilir?

Bu konuda çeşitli açıklamalar vardır: Şela A-Kadoş (“*Tora Şebeal Pe*”, *Paraşat Balak*), gelecekte Tişa BeAv'ın gerçekten de bir bayram gününe dönüşeceğini ve bu nedenle şimdiden bir “*moed*” olarak adlandırıldığını yazar.

Keçiye Dönüşen Kümes Hayvanları (devam)

Rabi Hanina ve ev halkı bundan böyle keçilerin selameti için fedakârca çalışmaya başlamışlardı.

Günlerden bir gün Rabi Hanina'nın komşuları gelip bir şikâyetle bulundular. Ateşli bir tavırla, “Yanınızda bulunan keçiler tarlalarımıza zarar veriyorlar. Ürünlerimizi yiyor ve yollarına çıkan her şeyi ezip

geçiyorlar!” diye yakındılar.

“Ben keçilerin sadece sahipsiz şeyleri yemeleri için onlara göz kulak oluyorum” diye cevap verdi Rabi Hanina sakın bir şekilde. “Ama eğer gerçekten sizin söylediğiniz gibiyse ve keçiler sizin tarlalarınızda otulurlarsa, o zaman ayılar gelip onları parçalasın...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
235'te

Ekdeş Bedek A-Bayit ve Kodşe Mizbeah

Yaprak

11

Bu yaprakta “bedek a-bayit” ve “kodşe Mizbeah” kavramlarından bahsedilmektedir.

“Bedek a-bayit” sözlerinin anlamı nedir? “Bedek” sözcüğü “çatlak, yarık” anlamına gelir ve bir binanın duvarlarında meydana gelen çatlak veya yarıkları belirtir (Raşi, Melahim II 12:6).

Bet-Amikdaş’ta her çatlak derhal tamir edilirdi, zira burası Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın eviydi ve her zaman güzel ve görkemli olması gerekiyordu. Bet-Amikdaş’ın çeşitli ihtiyaçlarına vakfedilen paraya “ekdeş bedek a-bayit” adı verilir. Başka bir deyişle bu para, tamirata ihtiyacı olan yerler için bağışlanmış ve kutsal nitelik kazanmıştır (*Metsudat David*, aynı yer). “Bedek a-bayit” terimi, Bet-Amikdaş’ın her türlü ihtiyacını ifade edecek şekilde daha geniş anlamda da kullanılır.

“Kodşe Mizbeah” ise, *korban* olarak kullanılacak hayvanların satın alınması için Bet-Amikdaş’a bağışlanarak kutsiyet kazanan paralar veya bu amaçla bağışlanan hayvanlardır. Eğer para bağışlandıysa, bu parayla *korbanlar* için hayvanlar satın alınır; eğer hayvan bağışlandıysa bu hayvanlar *Mizbeah*’ın üzerinde *korban* olarak kullanılır.

Kayits A-Mizbeah

Yaprak

12

Bu yazımızda, Bet-Amikdaş’ın var olduğu dönemlerde herkesin bildiği bir kavram hakkında bilgi alacağız: “Kayits A-Mizbeah”.

Bet-Amikdaş’ta, insanların çeşitli *korbanlar* için içlerine para koydukları özel bazı sandık-kumbaralar vardı. Bu kumbaralarda kalan fazladan paralarla “Kayits A-Mizbeah” adı verilen *korbanlar* gerçekleştirilirdi.

Öncelikle bu *korbanlar* ne zaman gerçekleştirdiklerini izah edelim, sonra da “Kayits A-Mizbeah” isminin ne anlama geldiğini açıklayalım.

Eğer günün herhangi bir kısmında *Mizbeah*, üzerinde hiçbir *korban* gerçekleştirilmeden boşta durursa, *Mizbeah*’ın atıl kalmaması için üzerinde toplum adına *Ola-korbanlar* gerçekleştirilirdi.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Raşi’nin Açıklamalarına Karşılık Tosafot’un Açıklamaları

Raşi’nin Talmud Bavli üzerindeki açıklamalarına karşılık, *Risonim* Dönemi’ne mensup büyük otoriteler ve özellikle de Raşi’nin torunları – Raşbam, Rabenu Tam vb. – onun sözleri üzerinde durmuşlar, tartışmışlar ve Talmud’daki konuları farklı bir şekilde açıklama olasılıklarını araştırmışlardır. Bu açıklamalara “*Tosafot*” (ilaveler), onları öneren otoritelere de “*Baale A-Tosafot*” adı verilir. *Tosafot* açıklamalarını karakterize eden esas özellik, ele alınan Talmud konusu ile Talmud’un diğer *masehetleri* içinde buna paralel nitelikteki diğer konuları karşılaştırmak ve her ikisine de uyacak açıklamalar önermek şeklindedir. Bu nedenle *Baale A-Tosafot*, genellikle konuları Raşi’nin açıkladığından farklı bir şekilde açıklamayı tercih etmişlerdir.

Risonim Dönemi’nden *Aharonim* Dönemi’ne kadar çok sayıda açıklama otoritesi Raşi’nin sözlerinde ve onun Talmud’un herhangi bir konusu üzerindeki açıklama

sürecinde çelişki gibi görünen noktaları uzlaştırmışlardır. Örneğin Ritba, Raşi’nin bakış açısına ve açıklama sürecine birçok yerde açıklık getirmiştir. Onun gibi daha birçok otorite bu konu üzerinde durmuştur.

Raşi’nin açıklamalarını savunma konusunda özellikle Rabi Yeoşua ben Rabi Yosef (5408 yılında vefat etmiştir) öne çıkar. Kendisi, Rabi Şelomo’nun – Raşi’nin – açıklamalarını *Baale A-Tosafot*’un sorularına karşı savunmak üzere “*Magine Şelomo*” (Şelomo’nun Savunucuları) adlı bir eser yazmıştır. Kitabının önsözünde Raşi’nin ona bir rüyada görünerek, kendisini, açıklamalarına sorulan soruların ağırlığından kurtardığı için teşekkür ettiği yazılıdır.

Magine Şelomo kitabının yazarının torunu olan “*Pene Yeoşua*” kitabının yazarı da, geçirdiği sıkıntılı bir dönemde, büyükbabasının Raşi’nin açıklamalarını uzlaştırmayı amaçlayan büyük projesine şahsen devam edeceğine dair bir *nederde* bulunmuştur.

**Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)**

Bu *korban*ların satın alınması için gereken bütçe, *şekalim* bağışlarında biriken paralardan arta kalanlarla karşılanırdı.

“*Kayits*” sözcüğü, bir öğünün sonunda ağzın tatlandırılması amacıyla getirilen tatlı türlerini belirtir. Bu *korban*lar, zorunlu *korban*ların gerçekleştirilmesi tamamlandıktan sonra getirildiğinden, onlara “*Mizbeah*’ın tatlısı” anlamına gelen “*Kayits A-Mizbeah*” adı verilmiştir.

Yom Akipurim’in Özel Gücü

Yaprak

13

Mişna, Yom Akipurim’de *Azazel*’e gönderilen tekenin (bkz. II. Kitap, sayfa 54) çeşitli günahlar için kefareti sağladığını öğretmektedir.

Gemara burada neden bahsedildiğine açıklık getirir. Ne de olsa, eğer günah işlemiş olan bir kişi *teşuva* yaptıysa, Yom Akipurim’i beklemesine ne gerek vardır? Gerçekten, samimi bir şekilde *teşuva* yapan bir kişinin günahı zaten hemen affedilir! *Barayta*’da yazılı olduğu gibi: “[Bir kişi] ‘yap’ şeklindeki bir emri ihlal etmiş ve sonra *teşuva* yapmışsa – affedilene kadar oradan kımıldamaz!” Başka bir deyişle eğer *teşuva* yaptıysa, kımıldamadan bile önce zaten affedilmiş olur. Buna karşılık eğer *teşuva* yapmazsa affedilmeyecektir. Pasukta söylendiği gibi: “*Günahkârların korbanı iğrençtir*” (Mişle 21:27). Öyleyse *Azazel*’e gönderilen tekenin işlevi nedir?

Rabi Zera şöyle der: Bu *mişna*, Rabi’nin görüşünü yansıtmaktadır. Rabi [Yeuda A-Nasi], Yom Akipurim’in çok özel bir güce sahip olduğu görüşündedir. Buna göre, bir kişi ihlalde bulunmuş ve *teşuva* yapmamışsa bile, Yom Akipurim onun günahını affettirir!

Buna rağmen öyle günahlar vardır ki, bir kişi, tutum ve davranışını düzeltmediği sürece ona Yom Akipurim de yardım edemeyecektir:

- Tanrı’yı ve Tora’yı kabul etmeyen biri.
- Berit Mila* yapmamış biri.
- Tora’yı, ona saygısızlık etme ve güya çelişkiler ve sorular bulma amacıyla, arsızlık ve kibir içinde öğrenen biri.

Yeruşalayim Şehrine Toprak Ekleme

Yaprak

14

Bu yaprakta öğrenilen *mişna* ilginç bir *alahayt* ele almaktadır: Yeruşalayim şehrine toprak eklemek.

Kutsal topraklarımız, dünyanın diğer her yerinden daha mukaddesdir. Kutsiyet şehri Yeruşalayim de Erets-Yisrael’in geri kalanından daha kutsaldır. Erets-Yisrael içinde bile olsa, Yeruşalayim’in dışında hiçbir *korban* yenemez ve aynı şekilde *maaser şeni* ürünlerini Yeruşalayim dışında yemek yasaktır. “*Kadaşim Kalim*” (düşük kutsiyette) *korban*lar ve *maaser şeni* yalnızca Yeruşalayim şehri sınırları içinde yenebilir. Ancak bununla kastedilen, günümüzde “Yeruşalayim” olarak bilinen şehrin tüm toprakları değil, sadece surların içindeki eski şehirdir.

Acaba Yeruşalayim şehrinin sınırlarını, içindeki kutsiyet de dâhil olmak üzere genişletmek mümkün müdür?

Bu yaprakta öğrenilen *mişnada*, Yeruşalayim’e toprak eklemenin ve eklenen bu kısımları mukaddes kılmanın mümkün olduğu belirtilmektedir. Bu ilavenin geçerlilik kazanabilmesi için, kral ve peygamberin kararıyla yapılması, *Urim VeTumim*’e soru sorulması ve *Sanedrin*’in yetmiş bir üyesinin mutabakat vermesi gerekir. Bu olduktan sonra herkes, *Toda-korban*larının yanında getirilen unlu mamullerle birlikte Yeruşalayim şehrinin surlarının etrafında bir tur atar ve tüm Yisrael halkı da onların ardından yürür. Bu sırada Yeruşalayim’in her yerinde dururlar ve müzik enstrümanları çalarlar.

MASEHET ŞEVUOT
PEREK 2:
YEDİOT ATUMA

Bazısı Çok, Bazısı Az

Yaprak

15

Bu yaprakta birçok kişinin tanıdığı bir prensibi öğreniyoruz: “*Ehad amarbe veehad amamit; uvilvad şeyehaven et libo leAviv şebaşamayim* – Çok yapanla az yapan eşit [düzeyde övgüye layıktır]; yeter ki [kişi], kalbini Göklerdeki Babasına yöneltsin.”

Gemara bu prensibi şuradan öğrenmektedir. Büyükbaş bir hayvan olarak getirilen *korban*, hem değerli hem de önemlidir. *Korban* olarak getirilen bir kuş ise ucuzdur. Ama buna rağmen Tora her ikisi için de “*Tanrı’nın huzurunda rıza bulan bir korban*” ifadesini kullanmıştır. Buradan, Tora’nın bu iki *korban* arasında bir fark gözetmediğini, çünkü esas önemli olanın, *korbanı* getiren kişinin niyeti olduğunu

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Raşi’ye Atfedilen Açıklamalar

Raşi, Talmud üzerindeki açıklamalarını üç nüsha halinde hazırlamıştır. Bugün elimizde bulunan, üçüncü ve en son nüshadır. Bu nedenle bazen *Baale A-Tosafot*’un Raşi’nin açıklamalarından yaptıkları bazı alıntıları elimizdeki Raşi açıklamalarında bulamayabilmekteyiz veya bunların farklı şekilde yazılı olduğunu görmekteyiz.

Aynı şekilde, birkaç *masehette* Raşi’nin açıklamalarına bazı tamamlamalar yapılmıştır. *Masehet Makot*’ta, üçüncü *perekin* ortasından itibaren, Raşi’nin damadı ve öğrencisi Rav Yeuda ben Natan’ın ilaveleri yer almaktadır. Yine, *Masehet Baba Batra*’nın çoğunluğundaki açıklamalar Raşi’ye değil, torunu Raşbam’a aittir.

Sefer A-Mihtam’da belirtildiğine göre, Raşi’nin *Masehet Megila*’daki açıklamalarında, Raşi’ye ait olmayan bazı kısımlar vardır. Yine, birçok otorite *Masehet Taanit*’teki açıklamaların Raşi’nin açıklamaları olmadığı görüşündedir. Başta Ritba ve başkaları olmak üzere, *Rişonim* Dönemi otoritelerimizin yazdıklarından, *Masehet Taanit*’teki açıklamaların genel

olarak Raşi’nin açıklamaları olduğu, ama bunlara Raşi’ye ait olmayan bazı açıklamaların karışmış olduğu anlaşılmaktadır.

Yine, birçok açıklama otoritesi, *Masehet Nazir*’deki açıklamaların Raşi’ye ait olmadığı görüşündedir ve aynısını *Masehet Nedarim* için söyleyenler de vardır. Tanah’taki *Divre Ayamim* kitaplarında Raşi’ye atfedilen açıklamaların da aslında Raşi’ye ait olmadığı görüşü hâkimdir.

Rif’in *alahaların* yanında yer alan Raşi açıklamaları, Raşi’nin doğrudan bunlara yaptığı açıklamalar olmayıp, Raşi’nin burada söylenenlerle ilgili çeşitli yerlerde yapmış olduğu açıklamaların bir derlemesi niteliğindedir. Ayrıca bunların hepsi de Raşi’ye ait değildir ve aralarına eski bir hahamın açıklamaları da karışmıştır. *Midraş* yazıları üzerinde “Raşi açıklamaları” olarak bilinen açıklamalar da aslında Raşi’ye ait değildir.

Pirke Avot’un ilk beş *pereki* üzerindeki Raşi açıklamaları hakkında ise, çoğu büyük otorite bunların gerçekten de Raşi’nin açıklamaları olduğu görüşündedir.

**Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)**

görüyoruz. Eğer kişinin amacı tam bir *teşuva* yapmak ve Göklerdeki Babasına yaklaşmaksa, bunu değerli veya ucuz bir hayvanla yapmış olması arasında bir fark yoktur.

Tabii ki maddi gücü daha fazlasına yeten bir kişi “Madem az yapanla çok yapan eşit derecede övgüye layık, o zaman daha pahalı bir *korban* getirmeme ne gerek var?” diye düşünmemelidir. Hahamlarımız bu prensibi dile getirdikleri zaman belli bir mesaj vermeyi amaçlamışlardır: Eğer bir kişinin olanakları yalnızca az bir şey yapmaya yetiyorsa, ama bu az şey uğruna tüm gayretini ortaya koyuyorsa, Kutsal ve Mübarek Tanrı onun bu davranışından memnuniyet duyar ve bu memnuniyeti, çok şey yapan kişinin yaptığından duyduğu memnuniyetten aşağı kalmaz. Buna karşılık, olanakları daha fazlasını yapmaya elveren bir kişi, elbette daha fazlasını yapmalıdır! (*Tosafot Yom Tov’un Pirke Avot 2:15* açıklamaları).

Yeruşalayim’in Kutsiyeti

Yaprak

16

Daha önce öğrendiğimiz gibi (bkz. yaprak 14), Yeruşalayim kutsiyet şehridir ve toprağı kutsaldır. Acaba Bet-Amikdaş’ın olmadığı günümüzde de bu şehir kutsal niteliğini korumakta mıdır?

Bu konuda büyük bir görüş ayrılığı vardır ve bu görüş ayrılığı şimdi içinde bulunduğumuz yaprakta ele alınmaktadır.

Herkes, Yeruşalayim şehrinin Kral David ve Kral Şelomo tarafından mukaddes kılındığını bilir. Bir zaman sonra I. Bet-Amikdaş yıkılmış ve Yisrael halkı yetmiş yıl süren bir sürgüne çıkmıştı.

Bunun ardından, halkın bir kısmı, Ezra ve Nehemya’nın liderliğinde tekrar Erets-Yisrael’e gelmiştir ve Ezra, Yeruşalayim’i bir kez daha mukaddes kılmıştır. David ve Şelomo’nun kıldıkları kutsiyet “*keduşa rişona*” (ilk kutsiyet) ve Ezra A-Sofer’in kıldığı kutsiyet de “*keduşa şeniya*” (ikinci kutsiyet) diye adlandırılır.

Şimdi fikir ayrılığına gelelim. Bazı görüşlere göre David ve Şelomo’nun kıldıkları kutsiyet ebediyen geçerlidir ve hiçbir zaman, hatta Bet-Amikdaş yıkıldıktan sonra bile geçerliliğini yitirmez. Öyleyse Ezra’nın dönüp tekrar kutsal kılmasına ne gerek vardı? Bu görüşteki Hahamlara göre bu sadece şehrin kutsiyetini hatırlatma amacını taşıyordu.

Ancak başkalarına göre ilk kutsiyet Bet-Amikdaş’ın yıkılışıyla birlikte geçerliliğini yitirmiştir ve bu nedenle Ezra’nın Yeruşalayim’i ikinci kez kutsal kılması gerekmiştir. Aynı şekilde II. Bet-Amikdaş yıkıldığı zaman bu kutsiyet de sona ermiştir.

Keçiye Dönüşen Kümes Hayvanları (devam)

“...Ama eğer kuru iftirada bulunuyorsanız, bunu herkes açıkça görecektir ve her keçi, boynuzları arasında bir ayı getirecek.”

Komşular evlerine döndüler ve olacakları beklemeye başladılar. O gece,

yoldan gelip geçenler gördüklerine inanamadılar. Keçiler Rabi Hanina’nın evinin bahçesine dönüyordu ve her birinin başının üstünde büyük ve yırtıcı bir ayı vardı!

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
237’de

Geri Geri Giden Adam

Yaprak

17

Bir gün *Melamed* Rabi Şimşon sınıfa girdi, ellerini keyifle ovuşturdu ve gülümsedi. Öğrencileri onun kendilerine ilginç bir soru sormak üzere olduğunu hemen anlamışlardı. Ve gerçekten de sordu:

Metsora *peraşasını* öğrenmiş olan herkes, duvarlarında *tsaraat* lekeleri bulunan ve Koen tarafından *tame* ilan edilen bir eve giren herkesin *tame* olacağını bilir. Pasukta söylendiği gibi: “[Koen’in evi] karantinaya almış olduğu tüm günler boyunca eve giren [kişi, *tame* olur ve mikveye daldıktan sonra] akşama kadar *tame* kalacaktır” (Vayikra 14:46).

Şimdi dikkat edin: Manevi açıdan saf bir kişinin böyle bir eve girip de yine saf kalması hangi durumda mümkün olabilir?

Sınıf sessizliğe büründü. Gerçekten, böyle bir şey nasıl olabilir? “Eğer siz bilmiyorsanız babalarınıza veya büyük kardeşlerinize sorun” dedi *Melamed*.

Çocuklar öğretmenlerini hayal kırıklığına uğratmadılar ve ertesi gün çoğu cevabı öğrenmişti bile:

Bir kişi böyle bir eve geri geri yürüme suretiyle girer ve sadece burnu dışarıda kalırsa manevi saflığını korumaya devam eder. Çünkü Tora’da “*eve giren kişi*” diye yazılıdır. Yalnızca içeri normal bir şekilde ve tam olarak giren kişi *tame* olur.

Peki ya burnunu da içeri sokarsa ne olur? O zaman artık *tame* olur. Neden? Çünkü artık içeri nasıl girdiğinin bir önemi yoktur; tüm bedeniyle evin içine girmiştir ve evin içindeki diğer her şey gibi o da *tame* olur.

Eelem Ehad

Yaprak

18

Bu yazımızda “*eelem ehad*” kavramı hakkında bilgi alacağız.

Gemara “iki *kazayit* miktarında *helevi* ‘*eelem ehad*’da yerse...” demektedir.

Burada kastedilen anlam nedir? Kutsal ve Mübarek Tanrı kutsal Tora’sında bize, bir hayvanın “*helev*” adı verilen içyağını yemememizi emretmiştir. Kasıtsız olarak veya bilmeden bir *kazayit* (iri bir zeytin kadar; yaklaşık 27 cc.) miktarında *helev* yiyen bir kişi, Bet-Amikdaş’a bir *Hatat-korbanı* getirmekle yükümlüdür.

Bunu kasıtsız olarak (*beşogeg*) yemek nasıl mümkündür? Yasağın kişiden **gizli kalmasıyla**. Örneğin *helev* yemenin yasak olduğunu unutmuş olabilir. O sırada bu ondan “gizli kalmıştır” (İbranice: *neelam*). Böylece, “*eelem*” sözcüğünün “gizli kalma” anlamına geldiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Birazdan da “*elem ehad*” ile neyin kastedildiğini anlayacağız.

Eğer bir Yahudi birkaç kez *helev* yediyse, her bir hatası için bir *Hatat-korbanı* getirmesi gerekecektir. Her *korban*, yasak yeme eylemlerinden biri için kefareti sağlayacaktır.

Ancak tüm bunlar sadece, bir kere *helev* yedikten sonra bunun yasak olduğunu hatırlamış ve sonra tekrar unutarak tekrar yemiştir geçerlidir. Ama eğer bir unutkanlıkla birkaç kez *helev* yemiştir ve tüm bu zaman boyunca *helev* yemenin yasak olduğunu hiç hatırlamamışsa, o zaman tüm bu yeme işlemleri tek bir yeme eylemi olarak kabul edilir ve bu kişi yalnızca tek bir *korban* getirmekle yükümlüdür.

Şimdi “*elem ehad*”ın, “bir kere gizli kalma” anlamına geldiğini anlamış bulunuyoruz. Başka bir deyişle, tek bir bilinçsizlik sırasında yapılan tüm eylemler tek bir eylem olarak kabul edilecektir.

MASEHET ŞEVUOT PEREK 3: ŞEVUOT ŞETAYİM

Ters Yemin

Yaprak

19

Masehette üçüncü perek, “*Şevuot Şetayim*” başlığını taşımaktadır. Buradan itibaren *masehet*, yemin konusuna dair farklı kanunları ele alacaktır ve bu yazımızda *Gemara*’nın aktardığı ilginç bir olayı öğreneceğiz.

Reuven kalkıp Şimon’la tartışmaya girmişti. İkisi tartıştılar ve tartıştılar, sonunda Reuven bağırmaya başladı: “Sana ait olandan yemeye yemin ediyorum!” Onu duyan herkes, Reuven’in, Şimon’a ait yiyeceklerden yiyeceğine dair yemin etmiş olduğundan emindi. Ama bu sözlerin aslında tam tersi anlama geldiğini anladıklarında çok şaşırdılar. Şimdi Reuven’in, Şimon’un yemeklerinden yemesi **yasaktı!**

Bu nasıl olabilir?

Gemara bunun belirli bir bağlam içinde gerçekleştiğini açıklamaktadır: Eğer Şimon, kendisine ait yemekten yemesi için Reuven’den ricada bulunmuş ve ısrar etmişse ve Reuven bunu kesin bir ifadeyle reddedip bu reddi sırasında “Sana ait olandan yemeye yemin ediyorum!” demişse, Reuven’in niyetinin “sana ait olandan *yememeye* yemin ediyorum” demek olduğu sonucuna varılır; çünkü Şimon’un yemeklerinden yemeyi kesin bir dille reddettikten sonra bu yemeklerden yiyeceğine dair yemin etmiş olması mantıklı değildir. Dolayısıyla bu noktadan itibaren Reuven’in Şimon’un yemeklerinden yemesi yeminli bir yasak sınıfındadır.

Kadınlar Neden *Kiduş*’la Yükümlüdür?

Yaprak

20

Şabat günü *Kiduş* yaparız, çünkü Şabat’ı kutsal kılmamız yönünde Tora’dan kaynaklanan bir *mitsva* vardır. Pasukta söylendiği gibi “*Şabat gününü kutsal kılmak üzere hatırla*” (Şemot 20:8).

Kiduş mitsvasından kimler sorumludur? Herkes; hem erkekler, hem de kadınlar!

Kadınların “*Mitsvot Ase ŞeaZman Gerama*” (zamanın yürürlüğe soktuğu ‘yap’ şeklindeki *mitsvalar*) sınıfındaki *mitsvalardan* genellikle muaf olduklarını biliyoruz. Açıklayalım. Bazı *mitsvalar* vardır ki onları yerine getirmek her zaman yükümlülüktür; bunlar zamana bağlı değildir. Örneğin *tsedaka* gibi. Buna karşılık bazı *mitsvalar* her zaman yerine getirilemez. Örneğin sabah *Şema* okuma *mitsvası* yalnızca gündüz vaktinin ilk dörtte birinde yerine getirilebilir. Aynı şekilde gece *Şema* okuma *mitsvası* da yalnızca gece vakti boyunca yerine getirilebilir. Bu nedenle kadınlar “vaktinde *Şema* okuma” *mitsvasından* muaftır.

Öyleyse kadınlar neden *Kiduş mitsvası*yla yükümlüdür? Bu da zamana bağlı bir *mitsva* değil midir?

Keçiye Dönüşen Kümes Hayvanları (devam)

Komşular başlarını utanç içinde önlerine eğdiler ve o zamandan itibaren Rabi Hanina’yı keçiler konusunda rahatsız etmediler.

Aradan uzun bir süre geçti. Rabi Hanina keçileri, tıpkı kendi keçileri olsa yapacağı şekilde büyütüyor, iyi durumda olmalarını sağlıyor ve başkalarına zarar vermemeleri

için gerekeni yapıyordu.

Bir gün Rabi Hanina evinde otururken, aniden yoldan geçen birinin, yanındakine “İşte görüyor musun? Yıllar önce birkaç kümes hayvanımı burada kaybetmiştim” dediğini duydu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
239’da

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara* bunu, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, “*Şabat gününü kutsal kılmak üzere hatırla*” ve “*Şabat gününü kutsal kılmak üzere koru*” emirlerini aynı anda söylemiş olmasıyla açıklamaktadır. “Korumaktan” kasıt, Şabat günü yasak olan *melaha* adlı işleri yapmaktan kaçınmaktır. Bu iki emrin aynı anda söylenmiş olmasından, Şabat gününü “korumakla” yükümlü olan herkesin, Şabat gününü *Kiduş* yaparak “hatırlamakla” da yükümlü olduğunu öğreniyoruz. Ve kadınlar Tora'nın tüm yasaklarından (zamana bağlı olsunlar ya da olmasınlar) sorumlu oldukları için, Şabat'ı korumakla, yani *melaha* yapma yasağına itaat etmekle yükümlüdürler. Ve Şabat'ı korumakla yükümlü oldukları için, onu *Kiduş* söyleyerek hatırlamakla da yükümlüdürler.

Şevuat Şav

Yaprak

21

Bu yazımızda *Şevuat Şav* konusunu öğreneceğiz.

Gemara bir örnek getirmektedir: Diyelim ki bir kişi belirli bir yiyeceği yedi, ama onu yemediğini öne sürerek yalan söylüyor ve üzerine bir de yemin ediyor. İşte buna “*Şevuat Şav*” (boş yemin) adı verilir. *Şevuat Şav* yasağı, “*Tanrı'n A-Şem'in İsmi'ni boş yere ağzına alma*” (Şemot 20:6) pasuğundan öğrenilmektedir. Yalan yere yemin eden bir kişi, *A-Şem'in İsmi'ni* boş yere ağzına almaktadır.

Hahamlarımızın sözlerinde ve *alaha* otoritelerinin eserlerinde *Şevuat Şav* için yalan yemin dışında başka örnekler de verilmektedir:

Örneğin bir kişi üç gün boyunca uyumayacağına dair yemin ederse, bu da bir *Şevuat Şav*'dir, çünkü bu kişinin, söz konusu yeminini yerine getiremeyeceği şimdiden bellidir. Ne de olsa aralıksız üç gün boyunca uyanık kalabilecek kimse yoktur.

Bir *mitsvayı* yerine getirmeyeceğine dair yemin eden bir kimse de *Şevuat Şav* yasağını ihlalden sorumludur, çünkü tüm Yahudiler, Tora'yı yerine getirmeye Sinay Dağı'nda yemin etmişlerdir.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Raşi'nin Diğer Eserleri

Alaha ve gerek Tanah'ın gerekse de Hahamlarımızın sözlerini açıklama alanlarında Raşi, kendisine yakından ve uzaktan sorular göndermiş kişilere birçok cevap yazmıştır. Günümüzde, “*Raşi'nin Cevapları*” başlıklı kitap elimizde mevcuttur ve içinde yüzlerce cevap yer almaktadır.

Raşi'nin *bet midraş*ından da, öğrencileri tarafından yazılmış çok sayıda kitap çıkmıştır. Bunlar içinde Raşi'nin *alahaları* ve genel âdetlerine yer verilmiştir. Bu kitaplardan biri “*Sefer A-Ore*”dir. [İncir toplayan kişiye *ore* adı verilir.] Bu kitap, Raşi'nin ve öğrencilerinin bazı *alaha* kararlarını ve yine, Barselonalı Rav Yeuda'nın bazı *alaha* hükümlerini içermektedir.

Raşi'nin bir öğrencisi olan Vitry'li Rabi Simha, dua konusunda açıklamalar ve *alaha* kararları yazmıştır ki bunların büyük çoğunluğunun kaynağı Raşi'nin *bet midraş*ıdır. Rabi Simha'nın bu eseri “*Mahzor Vitry*” adını taşır ve gerek dua düzeni gerekse de Tora'nın okunuşu hakkındaki gelenekleri içerir. *Mahzor Vitry*'nin içine, Raşi'nin “*İsur VeEter*” (Yasaklar ve Serbestiler) kitabı da dâhil edilmiştir ki burada da Raşi'nin *alaha* kararları yer alır. Yine, “*Sidur Raşi*”nin (Raşi'nin dua kitabı) çoğunluğu da *Mahzor Vitry*'ye dâhil edilmiştir.

Raşi'nin *alahalarını* ve geleneklerini içeren bir başka derleme de *Sefer A-Pardes*'tir.

Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)

Acaba Şarap Yemek Mümkün müdür?

Yaprak

22

Bu yazımızda Hahamlarımızın *mitsvaları* yerine getirme şeklini ve bunlara dair en ince ayrıntıları bile Tora'nın her bir sözcüğünden nasıl öğrendiklerini göreceğiz.

Rabi Hiya bar Avin – Şemuel'in adıyla – bir şey **yemeyeceğine** dair yemin eden ve sonra bir şey **içen** bir kişinin, yeminini ihlal etmiş olacağını söylemektedir.

Neden? Bir şey yememiştir ki; sadece içmiştir!

Gemara bunun iki açıklaması olduğunu söylemektedir:

a. İnsanlar genellikle “yemekten” bahsettikleri zaman bu içmeyi de kapsar. Zira bir kişi arkadaşına “Gel gidip filanca yerde yemek yiyelim” dediği zaman orada sadece yemek yemeyecekler, aynı zamanda bir şeyler de içeceklerdir.

b. Tora, *maaser şeni* sınıfındaki ürünlerin Yerusalayim'de yenmesini emretmektedir. Pasukta şöyle yazılıdır: “*Tahılının, şıranın ve yağının maaserini... Tanrı'nA-Şem'in Huzuru'nda, İsmi'ni barındırmak üzere seçeceği yerdeye*” (Devarim 14:23). Şıra, üzüm suyudur ve aynı zamanda şaraptır. Pasuk “şıranın *maaserini ye*” dediğine göre bu, “yeme” fiilinin içmeyi de kapsadığını kanıtlamaktadır.

Domuz Yemeyeceğine Yemin Eden...

Yaprak

23

Dikkat edin!

Bir adam kalkıp “Baylar bayanlar! Domuz yemeyeceğime dair yemin ediyorum!” demişti.

Aradan çok zaman geçmedi ve bu adam kötü eğilimine mağlup olarak... domuz yedi!

İnsanlar bunu duyunca şöyle dediler: Bu adamcağız iki günah birden işlemiş oldu: **a.** Domuz yedi; oysa Tora domuz yemeyi yasaklıyor. **b.** Domuz yemeyeceğine dair yemin etti ve bu yeminini ihlal etti!

Ama gerçek şudur ki bu adam yeminini ihlal etmiş değildir; zira yemini hiçbir zaman yürürlüğe girmemiştir.

Neden? Çünkü bütün Yahudiler Sinay Dağı'nda Tora'nın tüm *mitsvalarını* yerine getireceklerine dair yemin etmiş durumdadırlar. Dolayısıyla aynı yöndeki bir yeminin herhangi bir geçerliliği yoktur. Zira bu adam ne konuda yemin etmiştir? “Domuz yemeyeceğime dair yemin ediyorum” demiştir – ama Yahudiler zaten domuz yemeyeceklerine dair Sinay Dağı'nda yemin etmişlerdi. Bu nedenle adamın bu konudaki ikinci yemininin bir bağlayıcılığı yoktur.

Keçiye Dönüşen Kümes Hayvanları (devam)

Rabi Hanina bunları duyunca içi neşeye doldu. Bir *mitsva*, eline kadar – kelimenin tam anlamıyla evinin kapısına kadar – gelmişti. Rabi Hanina hemen dışarı çıktı ve adamın peşine takıldı.

“Lütfen söyler misiniz?” diye seslendi Rabi Hanina adama, “Acaba buradaki kümes hayvanlarının gerçekten size ait

olduğunu kanıtlayacak bir işaret verebilir misiniz?”

Adam bazı tanımlayıcı işaretler verdi ve söyledikleri gerçekten de Rabi Hanina'nın eşinin bulmuş olduğu kümes hayvanlarına tam olarak uymaktaydı.

“Gel sana kaybettiğin malını geri vereyim” dedi Rabi Hanina.

Hahamlarımızdan

MAASELER

Devamı
241'de

Yeşiva'da Gezi

Yaprak

24

O gün öğrenciler sınıfa heyecanla gelmişlerdi. *Melamed* Rabi Şimşon onlara, eğer *Gemara* öğreniminde devamlılık gösterirlerse, onları büyük *yeşivalardan* birinde geziye götüreceğine dair söz vermişti ve bu sözünü tutma günü işte şimdi gelmişti.

Öğrenciler kadınlara ayrılmış bölümde sessizce durdular ve yukarıdan, aşağıdaki çok sayıda *yeşiva* öğrencisini izlemeye koyuldular. *Melamed* onlara şöyle dedi: “Bu hafta ‘*en isur hal al isur*’ (bir yasak başka bir yasağın üzerine gelmez) kuralını öğreniyorlar. Rambam bunun, ‘Tora’daki tüm yasaklar için büyük bir prensip olduğunu yazmıştır’.”

Bu prensibe göre, eğer bir cismin kullanımı yasaksa ve daha sonra onu bağlayacak yeni bir yasağı doğuran bir sebep ortaya çıktıysa, bu ikinci yasak yürürlüğe girmez!

Örneğin *kaşer* olmayan bir hayvanı yemek yasaktır. Eğer bu *kaşer* olmayan hayvan ölürse, *nevela* (leş) konumuna girer. *Nevela* yemek de yasaktır.

Ama eğer bir kişi bu *kaşer* olmayan hayvanın etini yerse, *nevela* yeme yasağını delmiş olmaz. Elbette *kaşer* olmayan bir hayvanı yeme yasağını ihlal etmiştir, ama önceden bu zaten yasak olduğu için, üzerine bir de *nevela* yeme yasağı yürürlüğe girmemişti. Böylece bu kişi iki değil, sadece tek bir yasağın ihlalinden sorumludur.

Şevua İle Neder Arasındaki Fark Nedir?

Yaprak

25

Önceki yirmi dört yazımız boyunca *Masehet Şevuot*’tan birçok farklı konuyu öğrendik ve şimdi de, *şevua* (yemin) ile *neder* (vaat) arasında tam olarak ne fark olduğunu açıklığa kavuşturmanın vakti geldi.

İkisi arasında herkesin bildiği fark, *şevuanın* *nederden* daha ağır olduğudur. Bunun sebebi açıktır: Kişi yemin ettiği zaman, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın İsmi’ni de kullanır; “Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın İsmi’yle yemin ederim ki şöyle şöyle yapacağım” der. (Kurala göre bir kişi Tanrı’nın İsmi’ni telaffuz etmeden yemin ederse de yemini bağlayıcıdır.)

Ama bunun yanında, *şevua* ile *neder* arasındaki temel fark, bunların yürürlüğe soktuğu yasağın şeklindedir.

Dikkat edin: *Neder*, bir “*isur heftsa*” (malı bağlayan bir yasak) meydana getirirken; *şevua* ise bir “*isur gavra*” (kişiyi bağlayan bir yasak) oluşturur.

Bunların anlamı nedir?

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Ailesi ve Soyu

Raşi kendi soyunda, düzgün ve Tora’da büyüklüğe erişmiş mensuplar görmeye nail olmuştur. Raşi’nin üç kızı vardı ve bunların ikisinin kimliği tarafımızdan bilinmektedir. Kızlarından biri olan Yoheved, Rabenu Meir adında çok üst düzeyli bir hahamla evlenmiştir ve oğulları da, *Baale A-Tosafot* olarak tanınan hahamlar ekolünün ilk mensuplarından olan “Raşbam” (Rabenu Şemuel ben Meir), “Rivam” (Rabenu Yitshak ben Meir), “Rabenu Tam” olarak tanınan Rabenu Yaakov ve Rabi Şelomo. Rabenu Meir ile Yoheved’in kızları Miryam ise, Vitry’li Rabenu Simha’nın oğlu Rabenu Şemuel ile evlenmiş ve evliliklerinden, “Ri A-Zaken” olarak tanınan

ve Rabenu Elhanan’ın babası olan Rabenu Yitshak doğmuştur.

Raşbam’ın, Rabi Yosef adında bir oğlu ve Miryam adlı bir kızı vardı. Rabenu Tam’ın oğulları arasında bizim tanıdıklarımız Rabi Yosef ve Rabi Şelomo’dur, ama nesiller boyunca çok sayıda hahamın Rabenu Tam’ın soyuna mensup olduğu bilinir.

Şapira ve Treviş ailelerinin Rivam’ın soyundan geldiği bilinir.

Raşi’nin ikinci kızı olan Miryam, öğrencilerinden, “Riban” olarak tanınan Rabenu Yeuda bar Natan’la evlenmiştir ve bu evlilikten oğulları Rabenu Yom Tov ile Rabi Elazar ve kızları İlyona doğmuştur.

Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)

Gayet basit. Domuz yeme yasağı bir “*isur heftsa*”dır – yasak doğrudan malın, yani bu örnekte domuzun üzerindedir. Buna karşılık, Yom Akipurim’de yemek yemek yasaktır, ama bu yasak, yiyecekleri değil, insanı bağlamaktadır – bir “*isur gavra*”dır. Yom Akipurim’de sağlıklı Yahudilerin yemek yemesi yasaktır.

İşte *neder* ile *şevua* arasındaki fark da tam olarak buradadır. Ekmek yemeyeceğine dair *nederde* bulunan kişi, ekmek üzerine bir yasak koymuş olur. O andan itibaren ekmek, bu kişi için yasak bir yiyecek sınıfındadır. Ama ekmek yemeyeceğine dair yemin eden bir kişi, ekmek yemeyi kendi bedenine yasaklamış olur. Onun için artık sanki ekmek yeme açısından her gün Yom Akipurim gibidir; onun bedenini bağlayan bir ekmek yeme yasağı vardır. Bu farkın çeşitli kanunlar açısından farklı gerektirmeleri söz konusudur.

Rabi Nehunya ben Akana

Yaprak

26

Bu yaprakta Rabi Yohanan, Rabi Yişmael’in eskiden “Tora’nın tümünü hem genel olarak hem de ayrıntılar düzeyinde açıklayan” Rabi Nehunya ben Akana’ya hizmet ettiğini (hep yakınında durup ondan öğrendiğini) söylemektedir.

Kimdi Rabi Nehunya ben Akana?

Rabi Nehunya, II. Bet-Amikdaş Dönemi’nde Yeuda Toprakları’ndaki Amaus kasabasında yaşayan kutsal bir *Tanna*’ydı ve II. Bet-Amikdaş’ın yıkılışından kısa bir süre önce vefat etmişti.

Rabi Nehunya uzun bir ömre nail olmuştu ve öğrencileri bu uzun ömrü nasıl hak ettiğini sorduklarında onlara, başka şeylerin yanında, asla bir başkasının utancından kendisine onur payı çıkarmadığını söylemişti.

Rabi Nehunya ben Akana, öğrenimden önce ve sonra söylenen ve günümüzde çoğu *Gemara* kitabının iç kapağına basılı olan ünlü duayı oluşturmuştur. Bunun yanında “*Ana Behoah*” duası da Rabi Nehunya’ya atfedilir.

İki Adam, İki Yemin ve Bir Somun Ekmek

Yaprak

27

Melamed Rabi Şimşon sınıfa girdi ve öğrenciler onun yüzünü geniş bir gülümsemenin kapladığını fark edine, bugün kendilerine çarpıcı bir soru soracağını hemen anladılar. Öyle de oldu.

“Dikkatle dinleyin” dedi Rabi Şimşon. “Reuven ve Şimon, bir somun ekmek yemenin kendilerine yasak olacağına dair yemin ettiler. Daha sonra her biri yarım somun ekmek yedi. Reuven yasağı ihlal etmedi, ama Şimon yasağı deldi! Bu nasıl olabilir?”

Ama Rabi Şimşon kısa bir duraksamadan sonra devam etti: “Bu sorunun cevabını bilmenize olanak yok. Bu yüzden cevabı ben vereceğim:

Reuven yemin ettiği sırada o ekmek somununa işaret ederek ‘**Yemin ediyorum ki onu yemeyeceğim**’ dedi. Şimon ise ekmeğe işaret ederek sadece ‘**Yemin ediyorum ki yemeyeceğim**’ dedi.

Arada ne fark mı var? Çok basit.

Reuven ‘onu yemeyeceğim’ diye yemin ettiğinde bunun anlamı ‘bu somunun **bütününü** yemeyeceğime dair yemin ediyorum’ şeklindedir; ama somunun bir kısmını yiyebilir. Buna karşılık Şimon gösterdiği ekmeği ‘yemeyeceğine’ dair yemin etmiştir ki bu da, onun bu somundan bir parça dahi ekmek yemesinin yasak olduğu anlamına gelir.”

Keçiye Dönüşen Kümes Hayvanları (devam)

Rabi Hanina adamı dostça davet etti. Malını kaybeden adamı şaşkına çevirircesine, Rabi Hanina parmağını keçilere doğru uzattı. “İşte bunlar senindir!” dedi Rabi Hanina adama ve kümes hayvanlarının nasıl olup da birer keçiye dönüştüğünü anlattı.

O gün, Rabi Hanina’nın evine büyük bir sevinç hâkim oldu; ne de olsa aile, uzun bir süre önce yerine getirmeye başlamış olduğu bu önemli *mitsvayı* tamamlayabilmişti! (*Taanit* 25a).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Bet Din'den Kaçış**Yaprak****28**

Bir adam *bet dinde* kırbaç cezasına mahkûm edilmişti. Onun için sıra belirlidiler, onu direğe bağladılar ve kırbaçlama işlemine başlamaya hazırlandılar. Birden bire mahkûm bağlarının biraz gevşek olduğunu fark etti, görevliler fark etmeden önce onları çözmeyi başardı ve bir anda onları üzerinden atarak hızla kaçmaya başladı.

Bet din görevlisi onun peşine düşüp adamı yakalamak istedi, ama yargıçlar ona “Dur!” dediler. “Onu yakalama. Kırbaç cezasından muaf ol!”

Bu *alahayı* Şemuel içinde bulunduğumuz yaprakta öğretmektedir. *Alahanın* kaynağı, Tora'nın kırbaç cezasıyla ilgili söyledikleridir: “*Kardeşin gözlerinin önünde utanılacak duruma düşecek*” (Devarim 25:3). Başka bir deyişle “kardeşin, göreceği kırbaç cezası nedeniyle utanacaktır”. Ve eğer direğe bağlanması ve sonunda canını dişine katarak kaçması suretiyle zaten belli bir utanç yaşadıysa, artık kırbaç cezasından muaf hale gelmiş demektir.

Kim Kimdir?**Erken Risonim Dönemi****Haçlı Seferleri - Piyutim**

Raşi'nin günleri, Yahudi halkının sürgününün çok ağır bir dönemine rast gelmişti. 5856 yılında Haçlı Seferleri başladığında Raşi elli beş yaşlarındaydı. Haçlı Seferlerine Yahudilere karşı girişilen korkunç pogrom ve katliamlar eşlik ediyor ve Hristiyanlık inancı Yahudilere zorla ve şiddet uygulanarak dayatılmaya çalışılıyordu. Yisrael'in babası ve hocası konumundaki Raşi'nin merhametli yüreği halkın tüm kederini yüklenmekteydi.

Seder A-Dorot kitabında Raşi'nin, Haçlı Seferleri liderlerinden biri olan Boullion'lu zalim Gottfried'le karşılaşması anlatılır. Gottfried, Raşi ile görüşmek istemiş, ama Raşi bunu arzu etmemişti. Şövalye, askerleriyle birlikte Raşi'nin *bet midraşına* geldiğinde seslenerek Raşi'yi ismiyle çağırdı. Raşi'nin kendisine cevap verdiğini duydu, ama onu göremiyordu. O zaman Gottfried, Raşi'nin kutsal bir

Tanrı adamı olduğunu anladı ve ona zarar vermeyeceğine söz verdi. Çıkacağı sefer hakkında Raşi'ye danıştı ve Raşi'nin söylediklerinin her ayrıntısı eksiksiz olarak gerçekleşti.

Raşi, birçok *selihot* duası ve birçok *piyutim* (manzumeler) yazmıştır. Bunların büyük bir kısmında Yisrael halkının acı sürgünde yaşadığı ıstıraplar tarif edilir ve Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya, kuzularını kurtların arasından kurtarması için yakarılır.

Raşi'nin yazdığı bilinen *selihot* duaları, Aşkenaz Diaspora'sında günümüze kadar kabul görmektedir: “*A-Şem Eloke aTsevakot Nora Baelyonim*” (Roş Aşana arifesi için *selihot*), “*Az Terem Nimtehu Nivle Şehavim*” (Tsom Gedalya için *selihot*) ve Yom Akipurim için “*Tanot Tsarot Mi Yuhal*” *piyutu*.

**Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)**

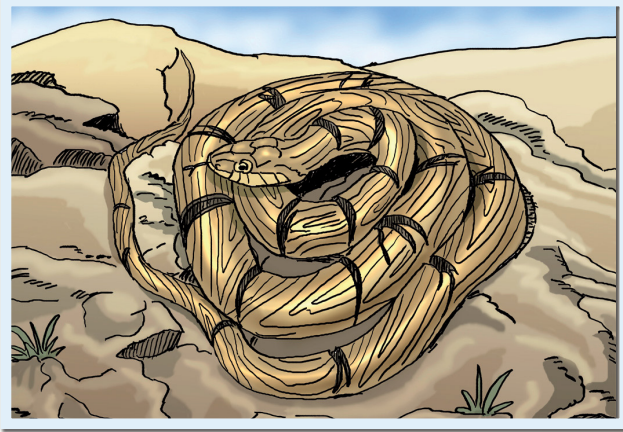
Müthiş ve Korkunç Yılan

Yaprak
29

Gemara, bir zamanlar muazzam büyüklükte bir yılan olduğunu anlatmaktadır.

Öncelikle *Gemara*'nın bunu neden anlattığını öğrenelim ve ardından bu dehşet verici yılan hakkında bazı ayrıntılar verelim.

Mişna, zeytin presinin kalası gibi bir yılan gördüğüne dair yemin eden kişinin, *Şevuat Şav* sınıfında bir yemin etmiş olacağını, çünkü dünyada böyle

yılanlar olmadığını söylemektedir. Zeytin presinin kalası, zeytinlerin yağ çıkarma amacıyla preslenmesinde kullanılan kalastır. Çok muazzam, büyük ve ağır bir kalastır bu. *Gemara* sorar: Zeytin presinin kalası kadar kalın ve büyük bir yılan yok mudur ki? İşte, Kral Şevor'un zamanında insanları yutan dev bir yılan vardı ve onu öldürmeyi ancak, on üç ahır dolusu saman ve hayvanı yutmaya teşvik ettikten sonra başarabilmişlerdi. Bu samanların arasında kor parçaları vardı ve yılan onları yuttuğu zaman yanarak ölmüştü! Dolayısıyla bu boyda bir yılan vardı!

Gemara bu soruyu şöyle cevaplar: *Mişna*, zeytin presinin kalasına benzeyen bir yilandan bahsederken, yılanın boyunu veya kalınlığını değil, sırtını kastetmektedir. Zeytin presinin kalası yer yer yarıklarla doludur ve *mişna*, sırtı bunun gibi yarıklarla dolu bir yılan gördüğüne dair yemin eden birinden bahsetmektedir. Böyle bir yılan yoktur – dolayısıyla adamın yemini de *Şevuat Şav* sınıfındadır.

MASEHET ŞEVUOT
PEREK 4:
ŞEVUA AEDUT

Rav Yosef'in Mesajı

Yaprak **30** *Gemara*, Rav İlay'ın oğlu Ula'nın bir Yahudi'yle bir Tora davası olduğunu anlatmaktadır. İki davalı bu amaçla Rav Nahman'ın başkanlığındaki *bet dine* gelmişlerdi.

Rav Yosef, Rav Nahman'a bir mesaj gönderdi: “Arkadaşımız Ula, Tora ve *mitsvalarda* akranımızdır.” Rav Nahman hayrete düşmüştü. Acaba Rav Yosef, kendisinden bir Tora davasında Ula'ya yakınlık göstermesini bekliyor olabilir miydi? Bir yargıç her iki tarafa da eşit mesafede olmalıdır!

Ama daha sonra Rav Nahman, Rav Yosef'in şu *alahayı* kastettiğini anladı:

“**Akranını** *adaletle yargıla*” (Vayikra 19:15) pasuğundan Hahamlarımız bir kural öğrenmişlerdir: Tora davası için sırada bekleyen çok kişi varsa, yargıçlar bu kişiler içinde *talmid haham* olanların davalarına öncelik vermelidir. Bu, Tora'ya gösterilen onurun bir gereğidir; zira bir *talmid haham* beklemek yerine bu vakti Tora öğrenimiyle geçirebilecektir. Bu nedenle Rav Yosef “Arkadaşımız Ula, Tora ve *mitsvalarda* **akranımızdır**” derken, Ula'nın davasına öncelik vermek gerektiğini hatırlatmayı amaçlamıştır.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Öğrencileri

Raşi, şehri Troyes'te (Troyes) “*Geon Yaakov*” adlı bir *yeşiva* kurmuştu. Avrupa'nın her yerinden binlerce öğrenci akın akın bu *yeşivaya* geldiler ve Raşi onları, Tora ışığının güzelliğiyle aydınlattı. Raşi, öğrencileriyle arasında çok güçlü bir bağ hissedirdi ve bu hisleri karşılıklıydı. Bu konu Raşi'nin açıklamalarında bile ifade bulmuştur. Örneğin, *Keriat Şema*'nın ilk paragrafıyla ilgili açıklamalarında Raşi şöyle yazmıştır: “*Veşinantam levaneha* (oğullarına sürekli tekrarlayacaksın) – [Burada ‘oğullar’ sözcüğü ile kastedilenler,] öğrencilerdir. Nitekim her yerde öğrencileri ‘oğullar’ diye adlandırıldıklarını görüyoruz... ve tıpkı öğrencilerin ‘oğullar’ olarak adlandırılması gibi – pasukta söylendiği üzere ‘*Siz Tanrı'nız A-Şem'in oğullarısınız*’ – aynı şekilde hoca da ‘baba’ diye

adlandırılır. [Peygamber Elişa'nın, hocası Peygamber Eliyau'ya olan sözlerini aktaran] pasukta söylendiği gibi: ‘*Babam! Babam! Yisrael'in arabası*’ (Melahim II 2:12)”.

Raşi ayrıca Devarim kitabına yazdığı açıklamalarında “İnsanın öğrencisi, kendisi için kendi şahsı gibi sevilir niteliktedir” diye yazar.

Raşi, *alaha* konusunda verdiği cevaplarda öğrencilerine hitap ederken “kardeşim”, “dostum”, “kıymetlim” gibi ifadeler kullanır.

En tanınmış öğrencileri arasında damadı Rivan, torunu Raşbam, Rav Yosef Tov Alam, Rav Yitshak bar Aşer A-Levi (Riva), Rav Yaakov bar Şimşon, Rav Menşe bar Mahir ve Vitry'li Rav Simha bar Şemuel sayılabilir.

**Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)**

İkna Eden Giysiler

Yaprak
31

Bu yaprakta, *bet dinde*ki *dayan*ların (yargıçlar) dikkat etmelerini gerektiren bazı *alahalar*ı öğreniyoruz. Gelin, yazımızda bunların iki tanesini öğrenelim:

Eğer iki kişi bir Tora davası için geldiyse, biri yıpranmış ve eski giysiler giyerken diğeri güzel giysiler giyiyorsa, yargıçlar güzel giyimli adama “Ya onun gibi yıpranmış giysiler

giy ya da ona güzel giysiler giydir” derler. Bunun amacı, *dayan*ların güzel ve tertipli giyimden etkilenecek davayı iyi giyimli tarafa doğru meylettirme olasılıklarını bertaraf etmektir. Gerçekten de *Gemara*’nın anlattığına göre, bir keresinde Rava bar Rav Una’nın huzuruna bir Tora davası için, iyi giyimli adamlar geldiği zaman, Rava bar Rav Una onlara bu giysileri çıkarmalarını söylemiştir!

Gemara’nın öğrettiği bir diğeri *alaha* da, bir *dayanın*, taraflardan birini tek başına dinlememesidir. Dava daima her iki tarafın bulunduğu bir ortamda görülmelidir.

Baba Oğlunu mu Onurlandıracak?

Babası Rabi Hama kendisini bir Tora yerine sürmeye [yani Tora öğrenme uğruna uzaklara gitmeye] karar verdiğinde Rabi Oşaya henüz çok küçük bir çocuktuktu. Rabi Hama az sayıdaki eşyasını toplayarak evinden ve çocuklarından ayrılmıştı. Zorluğa rağmen aile fertleri onun bu kararını sevinç ve sevgiyle kabul etmişlerdi.

Rabi Hama uzun yıllar boyunca evine gelmemişti. Gece gündüz *bet midraşta* çalışmış, hocalarının Tora sözlerini kana kana içmiş ve tüm benliğini Tora öğrenimine vakfetmişti. Ara sıra kalbi sevdiklerine yönelik özlem duygularıyla çimdikleniyordu, ama Tora’nın tatlılığı ona bunu unutturuyordu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
247’de

Bir Malın Kapılması ve Duruşma

Yaprak
32

Bazen yargıçların karşısına karmaşık bir vaka gelir. İşte *Gemara* bu yaprakta tam da böyle bir durumu anlatmaktadır. Ayrıntılara iyice dikkat edin, çünkü anlatacağımız bu olayların yardımıyla birkaç temel bilgi edineceğiz.

Bir adam, başkasının elindeki bir malı kapıp gitmişti. Elindeki mal kapılan adam Rabi Ami'nin *bet dinine* gitti ve beraberinde, filanca kişinin bu malı kendisinden kaptığına dair tanıklık eden bir de tanık getirdi. Malı kapıyan adam *bet dine* geldi ve şöyle dedi: "Haklıdır! Bu malı ondan kaptım, ama gerçekte bu mal benimdir ve ona bu yüzden el koydum!"

Rabi Ami "Böyle bir durumda nasıl davranmalı?" dedi. "Eğer malı kapıyan adamın onu iade etmesi gerektiğine hükmetmek istesek, bunu yapamayız; çünkü malı kaptığına tanıklık edecek iki tanık yok. Malın onu kapıyan adamda kalmasına hükmetmek istesek, bu da olmaz; çünkü en nihayet onun bu malı kaptığına dair bir tanık var. Yok, eğer malı kapıyan adama malın kendisine ait olduğuna dair yemin etmesini emretsek – bu da mümkün değil; çünkü malı kapıp gittiği için bu adam bir *gazlan* (gaspçı) gibidir ve bir *gazlan* tanıklık [ve dolayısıyla yemin] etme konusunda geçersizdir!"

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Vefatı

Hayatının sonlarına doğru Raşi güçlükten düştü. Bunu kendisi, verdiği cevap mektuplarında belirtmekte ve artık okuyup cevap vermeye gayret edecek gücü kalmadığını yazmaktadır. Yaşlılığında soruları ona kızı okumakta ve Raşi de kendi kuvvetinin yettiği kadar cevap vermekteydi. Toplumun sıkıntıları da onun bu güçsüzlüğünde rol sahibiydi. Sonunda Raşi, 29 Temmuz 4865 tarihinde ruhunu saf bir şekilde teslim etti.

Hida, Raşi'nin *Masehet Makot* açıklamalarının kenarına düşülen nota dayanarak, Raşi'nin, vefat ettiği sırada *Masehet Makot*'taki bir konunun (yaprak 19) açıklamalarıyla meşgul olduğunu ve "taor" (saf) sözcüğüne geldiğinde ruhunun saflık içinde çıktığını yazar. Raşi vefat ettiğinde altmış beş yaşındaydı.

Raşi'nin vefatının sebep olduğu matem, halkın tüm katmanlarına sirayet

etmiş ve yazıcılar, Raşi'nin Tora'ya yapmış olduğu açıklamaların el yazması kopyalarına, "Aron A-Kodeş, Kodeş A-Kodaşim, A-More A-Gadol (Kutsiyet Dolabı, Kutsallar Kutsalı, Büyük Öğretmen) Rabenu Şelomo, *zeher tsadik livraha* (tsadikin hatırası mübarektir)" diye andıkları Raşi'nin vefatı nedeniyle tutulan yas ve yakılan ağıtları betimleyen yazılar eklemişlerdir.

O neslin hahamları, Raşi'nin altmış beş yaşında vefat etmesine atıfla "Ve altmış beş yıl sonra Efrayim kırılıp halk olmaktan [çıkacak]" (Yeşayau 7:8) pasuğunu söylemişlerdir.

Raşi'nin mezar yeri bilinmemektedir. *Seder A-Dorot* kitabında Raşi'nin mezarının "Bohemya'daki Praga" (Prag) şehrinde görüldüğü söylene de, bu tanıklığın kaynağı açık değildir.

**Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)**

Şevuat A-Edut

Yaprak

33

İçinde bulunduğumuz perek “Şevuat A-Edut” başlığını taşımaktadır. Bu yazımızda Şevuat A-Edutun (tanıklık yemini) nasıl bir yemin olduğunu açıklığa kavuşturacağız.

Reuven Şimon’u dava etmişti. Yargıçların karşısında iddiasını dile getirdi: “Şimon arabamın aynasını kırdı.” Şimon’a cevabı soruldu ve “Asla böyle bir şey olmadı” dedi. Reuven “Şimon’un aynayı kırdığına dair tanıklarım var!” dedi bu kez. Tanık diye getirilen kişilere sorulunca “Biz mi? Biz hiçbir şey görmedik! Reuven neden bahsediyor?” dediler.

Böyle bir durumda Tora, Reuven’e, bu iki tanığı, gerçekten de bu iddiaya tanıklık edemeyeceklerine dair yemin etmekle yükümlü kılma hakkı vermektedir. Doğal olarak, düzgün ve Tanrı’ya bağlı bir insan yalan yere yemin etmez ve eğer tanıklar olayı gerçekten de gördülerse ve Reuven’in lehine ifade verebileceklerse, bunu yaparlar ve yemin etmekten kaçınmış olurlar.

Yıkıntıda Cinayet

Yaprak

34

Tanna Rabi Şimon ben Şetah bir keresinde, bir adamın, kavga ettiği başka birinin peşine düştüğünü gördü. Kaçan adam bir yıkıntının içine girdi ve takipçi de onun ardından girdi. Rabi Şimon ben Şetah yıkıntının içine koştu ve kovalayan adamı, elinde üzerinden kan damlayan bir kılıçla diğerinin cesedinin yanı başında buldu. Başka bir deyişle, yerdeki adamın henüz birkaç saniye önce diğer adam tarafından elindeki kanlı kılıçla öldürüldüğü gayet açıktı.

Rabi Şimon ben Şetah ona “Raşa!” dedi. “Kim öldürdü onu, sen mi, ben mi? [Tabii ki sen!] Ama ne yapayım ki seni Tora davasıyla yargılayıp idama mahkûm edemiyorum, çünkü kutsal Tora’mız ‘Hükümlü, iki şahidin tanıklığına göre veya üç şahidin tanıklığına göre öldürülecektir; tek şahidin tanıklığına göre öldürülmeyecektir’ (Devarim 17:6) diye emrediyor. Bir kişiyi tek bir tanığın ifadesine göre idam etmek mümkün değil. Bu nedenle cezayı Kutsal ve Mübarek Tanrı verecek!”

Hahamlarımız şöyle demişlerdir: Rabi Şimon ben Şetah henüz oradan kımıldamamıştı ki bir yılan gelip katili soktu ve adam öldü!

Baba Oğlunu mu Onurlandırarak? (devam)

Bu arada Rabi Hama’nın evinde çocuklar, babalarının rahatsız edilmeksizin Tora çadırında oturmakta olduğunun bilinciyle mutluluk içinde büyümekteydi.

Oğul Oşaya büyüyüp gelişti ve küçük bir çocuktan genç bir delikanlıya dönüştü. O da aralıksız bir şekilde Tora öğreniyor ve öğreniminde büyük başarılar elde

ediyordu.

Rabi Hama’nın evine dönme zamanı geldi. Evine gelmeden önce gelişini haber vermek için bir ulak gönderdi ve kendisi yakınlardaki *bet midraşa* girdi.

Rabi Hama *bet midraş*taiken etrafına bir göz gezdirdi ve hemşehri dostlarını sıcak bir şekilde selamladı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
251’de

Tanrı'nın İsmi'nin Kutsiyeti

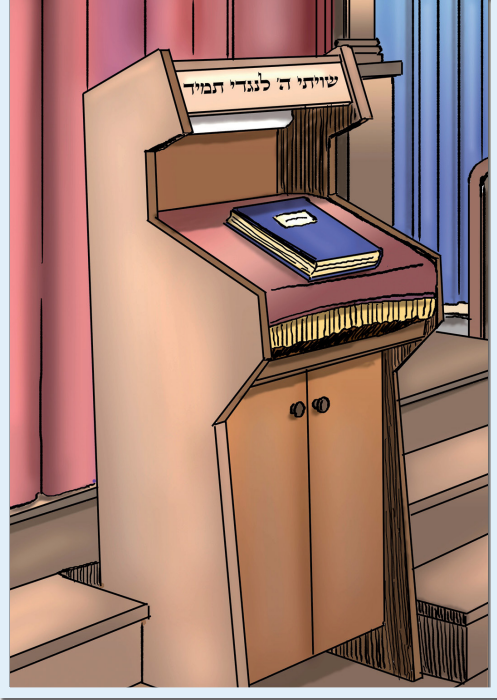
Yaprak 35 Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*'da, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın İsimlerinden herhangi birini silmenin kesinlikle yasak olduğunu öğreniyoruz. Tanrı'nın İsimleri çeşitli yerlerde yazılıdır: Sefer-Tora'larda, *humaş*larda (*peraşa* kitapları), *sidurl*arda (dua kitapları), hatta bazen *parohet*lerde (Sefer-Tora dolabının, yani *Ehal A-Kodeş*'in önündeki perde). Hatta ve hatta bazı yerlerde Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın İsmi'ni sinagogun duvarına yazma âdeti de vardır. Bu gelenek nedeniyle, *alaha* otoritelerine, bir sinagogda tekrar boyabadana yapma ihtiyacı doğduğu zaman nasıl davranmak gerektiği ve acaba bunda bir yasak olup olmadığı konusunda çok soru sorulmuştur.

Gemara'da ayrıca, *A-Şem*'in İsminin kutsiyetinin yalnızca İsmi kendisinde değil, aynı zamanda "*nitpalin*"de de mevcut olduğu görüşünde olanlar vardır ve *alaha* da bu görüşe göre belirlenmiştir.

Nedir "*nitpalin*"?

Bu sözcük "iliştirilenler" anlamına gelir. Başka bir deyişle "ekler" söz konusudur. Buna göre Tanrı'nın İsmi'nin sonuna ulanan ve İsimle tek bir sözcük haline gelen ekler de aynı kutsiyete sahiptir.

Örneğin Tanrı'nın İsimlerinden biri "*Elokim*"dir. Ama bazen bu, iyelik ekiyle birlikte, "Tanrı'nız" anlamına gelen "*Elokehem*" şeklinde de kullanılır. Son kısma eklenen harfler asıl İsmi'nin bir parçası olmamasına rağmen bu durumda İsimle birlikte tek bir sözcük haline geldiği için, Tanrı'nın İsmi'ni silme yasağına bu harfler de dâhildir.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

İlk büyük İspanya hahamlarından Rabenu Yosef A-Levi ben Rabi Meir [Tora dünyasında "Ri Migaş" diye tanınır], 4837 yılında dünyaya gelmiştir. Raavad; Rav Yosef henüz çocuk yaşlardayken, neslin hahamlarından biri olan Rabenu Yitshak ben Rabi Baruh Albalya'nın, onun büyük bir Tora otoritesi olarak gelişeceğini anladığını anlatır. Bu nedenle Rabenu Yitshak, Rabenu Yosef'in babası Rabi Meir'e, ona en iyi hocaların yanında öğrenim sağlaması için ısrarcı olmuştur. Rif İspanya'ya geldiği zaman Rav Yosef on dört yaşlarındaydı ve Rif'in ağzından Tora öğrenmeye gelmişti.

Rif'in, öğrencisi Rav Yosef'e olan büyük takdiri, ona vermiş olduğu yetki yazısında ifade bulmuştur. Rif bu yazısında, Rav Yosef gibi bir hahamın Moşe Rabenu'nun neslinde bile bulunmadığını belirtir. Zira Tora'da Moşe Rabenu'nun "*nevonim*" (anlayış sahibi kişiler) bulamadığı yazılıdır (Devarim 1:17); oysa Rav Yosef hem akıllı hem de anlayış sahibiydi. Rif, kendi oğlu olan Rav Yaakov da büyük bir haham olup karar yetkisiyle donatılmış olmasına rağmen, *yeşiva* başkanı olarak kendi yerini Rav Yosef'in doldurmasını vasiyet etmiştir.

**Rabenu
Yosef
A-Levi
İbn Migaş**

Yeriho'yu İnşa Etmek Neden Yasaktır?

Yaprak
36

Gemara, Tanah'ta yer verilmiş çeşitli yeminleri hatırlatmaktadır. Gelin bunlardan iki tanesini öğrenelim:

(1) Yeoşua bin Nun, Bene-Yisrael'e şöyle bir yemin ettirmişti: *"Kalkıp bu şehri, Yeriho'yu [tekrar] inşa eden kişi A-Şem'in huzurunda lanetlidir"* (Yeoşua 6:26). Rambam Yeoşua'nın halka bu yemini ettirme sebebini şöyle açıklar:

Bene-Yisrael, Tanrı'nın Sözü üzerine Yeriho şehrinin etrafında turlar atıp şofarlar çaldıktan sonra şehrin surları oldukları yerde toprağa gömülmüştü. Şehrin bir daha inşa edilmemesi sayesinde bu büyük mucizeyi tüm nesiller görebilecekti. Ama şehir tekrar inşa edildiği takdirde bu mucize bir daha fark edilemeyecekti (Radak).

(2) Yeuda Kralı Tsidkiyau yirmi bir yaşındayken tahta çıkmış ve Babil İmparatoru Nevuhadnetsar'a, ona başkaldırmayacağına dair yemin etmişti. Tsidkiyau ve halkın diğer liderleri Tanrı'nın Adıyla etmiş olduğu bu yemine aykırı davranarak Tanrı'ya karşı günah işleyince Tanrı, yabancıları Yeuda topraklarına gönderdi ve onlar genç yaşlı demeden büyük katliamlar gerçekleştirip hem Tanrı'nın Evi'nin hazinelerini hem de kralın hazinelerini soyarak hepsini Babil'e getirdiler. Geri kalanları kendilerine köle olarak Babil'e sürdüler. Bu şekilde I. Bet-Amikdaş yıkıldı (Divre Ayamim I 2:36).

**MASEHET ŞEVUOT
PEREK 5:
ŞEVUAT APİKADON**

Rav Papa

Yaprak **37** *Gemara*, Rav Papa'nın, hocası Rava'dan duymuş olduğu bir öğretiyi aktarmaktadır. Bu vesileyle bu yazımızda Rav Papa'nın hayatı hakkında bazı bilgileri öğreneceğiz.

Rav Papa, Babil'deki beşinci *Amoraim* neslinde yaşamıştır ve Abaye ile Rava'nın en önde gelen öğrencisiydi. Ayrıca, Hidekel (Dicle) Nehri kıyısındaki Ontsive kasabasında Rav İdi bar Avin'in yanında da Tora öğrenmişti.

Rava'nın vefatından sonra Rav Papa, Sura şehrinin yakınlarındaki Naraş'a geçti.

Neslin en yaşlı ileri geleni olan Rav Nahman bar Yitshak'ın vefatının ardından neslin liderliği, her ikisi de Abaye ve Rava'nın öğrencileri olan Rav Papa ile [Rav Yeoşua'nın oğlu] Rav Una'ya geçti. Bu dönemde Naraş büyük bir ruhani merkez haline geldi.

Rav Papa'nın döneminde Naraş *yeşivası* çok ünlüydü ve yüzlerce öğrenci öğrenim için akın akın oraya geliyordu. Rav Papa, bira üretimiyle uğraşan çok zengin biriydi ve iki yüz öğrenci onun sofrasından yemek yerd.

Öğrencileri arasında, bir sonraki neslin iki büyüğü, Ravina ve Rav Aşe de vardır.

Kefarete Muhtaç Bekçi

Yaprak **38** Bu *perek* “*şevuat a-pikadon*” konusunu ele almaktadır. Diyelim ki bir *şomer* (emanetçi), kendisine bir malı emanet eden kişiye şöyle diyor: “Malını gayet iyi bir şekilde korudum. Ama gecenin karanlığında hırsızlar gelip onu çalmış. Üzgünüm, çok derin uykudaydım ve olup biteni hiç duymadım. Ama ben bir *şomer hinam* (ücretsiz emanetçi) olduğum için sana ödeme yapmaktan muafım, çünkü bir *şomer hinam* sadece görevini ihmal ettiği takdirde yükümlüdür.” *Şomer* gerçekten de ödemekten muafır, ama kutsal Tora'mız onun, iddiasının gerçek olduğuna dair *bet dinde* yemin etmesini şart koşmaktadır.

Bu yemine “*Şevuat A-Pikadon*” (emanet yemini) adı verilir.

Eğer *şomer* suç işleyerek malı kendisi çalmışsa ve buna rağmen yalan yere yemin etmişse, daha sonra *teşuva* yapmak istediği takdirde, malı derhal sahibine iade etmekle yükümlüdür. Bunun yanında Tora onun için bir de kefaret düzeni belirlemiştir:

- a. Malın sahibine malın değerinin dörtte birini de ödemelidir.
- b. Yalan yere yemin ettiği için kefaret olarak bir *Aşam-korbanı* getirmelidir.

**MASEHET ŞEVUOT
PEREK 6:
ŞEVUAT ADAYANIN**

Bet Din Neden Karartılırdı?

Yaprak

39

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*'da, *bet dinde* dayanlar bir kişiye yemin ettirdikleri sırada, yemin eden kişinin eline bir Sefer-Tora alması gerektiği belirtilmektedir. Bunun amacı, insanların ellerinde Sefer-Tora varken yalan yere yemin etmekten korkmalarını sağlamaktır. Ama eğer yemin edecek olan kişi bir *talmid hahamsa*, onun onurunu koruma adına, elinde bir Sefer-Tora tutmasına gerek yoktur; sadece *tefilin* tutması yeterlidir.

Bir kişi yemin etmek üzereyken, *bet dindeki* dayanlar onun gözünü korkuturlar: “Şunu bil ki, Kutsal ve Mübarek Tanrı Sinay Dağı’nda, yalan yere yemin etmenin yasak olduğunu söylediği zaman tüm dünya sarsılmıştı!” Bu tehdidin amacı, eğer bu kişi yemin ederken yalan söylemeye niyetlendiyse, son derece ağır bir yasağı ihlal edeceğini anlaması ve bu niyetinden vazgeçmesidir.

Tora’nın gerektirdiği bir yemin ettirildiği zaman, yemin edecek kişinin kalbine korku salma amacıyla bazı yöntemler kullanılırdı. Örneğin aniden deri tulumlar açılıp korku verici bir gürültü çıkarılır, kandiller söndürülerek etraf karartılırdı. Hatta yemin eden kişinin, Tanrı korusun, yalan yere yemin etmekten korkmasını sağlamak için, yanına bir ceset sedyesi koydukları bir yer bile vardı.

Rabi Şimşon’un Sınıfında Buğday ve Arpalar

Yaprak

40

“Günaydın sevgili çocuklar!” dedi Rabi Şimşon çantasını aceleyle masanın üzerine bırakırken. Ve âdeti olduğu üzere hemen haftalık sorusuyla derse başladı: “*Mode be-miktsat* yemininin ne olduğunu hatırlayan var mı?”

Çoğu parmak havaya kalktı ve Rabi Şimşon cevap verme hakkını Yitshaki’ye tanıdı: “Eğer Reuven Şimon’un kendisine yüz *şekel* borcu olduğunu öne sürüyorsa ve Şimon ‘Doğrudur; sana borçlu olduğum konusunda haklısın, ama bu borcum yüz değil, sadece elli *şekel*’ diyorsa, Şimon sadece elli *şekel* borcu olduğuna dair yemin etmekle yükümlüdür. Bu *alaha ‘mode be-miktsat’* (kısmen kabul etmek) olarak bilinir. Başka bir deyişle, bir kişi iddia edilen bir borcu kısmen kabul ediyorsa, o zaman, kabul etmediği kısmı borçlu olmadığına dair yemin etmekle yükümlüdür.”

“Çok güzel” dedi Rabi Şimşon. “Şimdi dikkatle dinleyin: Belli bir durumda, Şimon Reuven’e ‘Evet sana belli bir miktar borcum var’ demesine rağmen yine de yemin etmekten muafır. Hangi durumda?”

Baba Oğlunu mu Onurlandırarak? (devam)

Bet midraşin bir köşesinden duyulan hoş bir öğrenim melodisi dikkatini çekti. Rabi Hama sesin nereden geldiğini araştırdı ve gözleri, oturmuş, ciddi ve tatlı bir şekilde Tora öğrenen genç bir delikanlıya ilişti.

Rabi Hama gence yaklaştı ve onunla

öğrenimi hakkında sohbet etmeye başladı. Rabi Hama, karşısında gayet ciddi ve öğrenimine hâkim bir genç durduğunu kısa süre içinde anlamıştı. Bu genç, Tora hakkında çok ve geniş kapsamlı bilgisi olduğu gibi, derin konuları anlama yeteneğine de sahipti.

**Hahamlarımızdan
MAASELER**

Devamı
253'te

Tam o sırada sınıfın kapısı çalındı ve Yosi'nin babası, onun evde unuttuğu sandviç torbasıyla kapıda belirdi. Rabi Şimşon bu güzel soruyu cevaplama onurunu hemen Yosi'nin babasına verdi. Ve Yosi'nin babası da şöyle açıkladı:

“Bu *alaha 'teano behitim veode lo bis'orim* (biri buğdayla ilgili iddiada bulundu, diğeri arpa için kabul etti) olarak bilinir. Reuven Şimon'a 'Senin bana bir kilo buğday borcun var' diye iddia ediyor ve Şimon ona 'Hayır, benim sana yarım kilo arpa borcum var' diye cevap veriyorsa, böyle bir durumda Şimon, buğday borçlu olmadığına dair yemin etmek zorunda değildir. Neden? Çünkü arpalar hakkındaki kabulü bir *mode be-miktsat* durumu sayılmaz. Ne de olsa Reuven ondan sadece buğday talep etmişken, o tek bir buğday bile borçlu olduğunu kabul etmemiştir. Dolayısıyla Şimon'a buğday ödemekten muaf olduğuna dair yemin ettirmek için bir sebep yoktur.”

Bir Talmid Haham'ın Eşinin Onuru

Yaprak

41

Eğitimli Yahudi çocuklar, “*Mipene seva takum veadarta pene zaken* (Yaşlının huzurunda ayağa kalk; ihtiyara saygı göster)” (Vayikra 19:32) pasuğunu henüz çok küçük yaştan beri bilirler. Bu *mitsva*, genç olsa bile bir *talmid haham*ın ve *talmid haham* olmasa bile yaşlı birinin önünde ayağa kalkmayı gerektirir. *Masehet Kiduşin*'de (33a), Rabi Yohanan'ın, yaşlıların önünde ayağa kalkma konusunda Yahudi olanlarla olmayanlar arasında herhangi bir ayırım yapmadığı söylenmektedir. Rabi Yohanan bunu “Başlarından kim bilir ne deneyimler ve ne dertler geçmiş, kim bilir ne kadar çok mucize ve harikaya tanık olmuşlardır” diye açıklamıştır (Raşi).

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*'da, Rav Nahman, başkanlığını yaptığı *bet dinde* oturduğu sırada, Rav Una'nın eşinin bir Tora davası için geldiği ve Rav Nahman'ın onu onurlandırmak için ayağa kalktığı anlatılmaktadır! Rav Nahman ona bu onuru yaşlı olduğu için değil, bir *talmid haham*ın eşi olduğu için göstermiştir; zira kocasının Tora bilgisine saygı göstermek yerinde olacaktı.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Yeşiva Başkanlığı ve Tora Alanındaki Eserleri

Rav Yosef otuz sekiz yıl kadar *roş yeşiva* olarak görev yapmış ve ismi, İspanya'dan Mısır'a kadar tüm ülkelerde ünlenmiştir. Raavad, Rav Saadya Danan'ın Rav Yosef hakkındaki sözlerini aktarır. Buna göre Rav Yosef, büyük bilgeliğinin dışında, sıra dışı karakteriyle, tevazuu ve affediciliği ile de, Moşe Rabenu'nun soyundan geldiğini kanıtlar nitelikteydi.

Büyük şair Rabi Yeuda A-Levi de şiirlerinde Rav Yosef'i ve Tora'sını metheder.

Rambam, *Mişna* açıklamalarına yazdığı önsözde, “O adamın (Rav

Yosef A-Levi) kalbi, öğrenimde son derece müthiştir ve analizde zekâsının derinliği açısından bir benzeri neredeyse olmamıştır” diye kaydeder.

Rabenu Yosef Talmud hakkında açıklamalar yazmıştır. Ramban ile öğrencilerinin ve başka *Rişonim* Dönemi otoritelerinin elinde, Ri Migas'ın açıklamalarından yalnızca *Makot* ve *Baba Batra masehet*lerinin açıklamaları vardı. Hida, *Şem A-Gedolim* adlı eserinde, Ri Migas'ın *Masehet Şevuot* hakkında yazmış olduğu açıklamalarının el yazmasını gördüğünü yazar.

Rabenu
Yosef
A-Levi
İbn Migas

Pahalya Patlayan Yalan

Yaprak

42

Bet dinin mübaşiri kapıları açtı ve “Sıradakiler; içeri buyurun!” diye seslendi.

Bet dinin oturduğu salona Ribî Hayim ve ismini belirtmeyip yalnızca “davalı” diye anacağımız bir adam girdiler.

“Davacı kim?” diye sordu *bet din* başkanı ve Ribî Hayim “Benim” diye cevap verdi. “İddianız nedir?”

“Davalının benden yüz *şekel* borç aldığını ve bana geri vermediğini öne sürüyorum.” “Peki, sizin iddianız nedir?” diye sordu davalıya *dayan*. Davalı “Ondan hiçbir zaman borç almadım!” diye cevap verdi. Davalı kapının ardında iki tanığın beklemekte olduğunu bilmiyordu... Tanıklar içeri girdiler ve ifadelerini verdiler: “Davalının Ribî Hayim’den yüz *şekel* borç aldığını gördük!” Davalı; “İyi, tamam; ondan borç aldım, ama çoktan geri verdim bile!” dedi bu kez.

Dayanlar ona “Artık çok geç!” dediler. “Eğer en başta ‘Doğrudur; borç aldım, ama borcumu ödedim’ demiş olsaydınız, Ribî Hayim borcunuzu ödemediğinize dair kanıt getirmediği sürece davadan temiz çıkardınız. Ama ‘Borç almadım’ dediğiniz anda, ona yüz *şekel* iade etmiş olmadığınızı da itiraf etmiş oldunuz. Bu nedenle bu parayı ona ödemek zorundasınız.”

Rava bu *alahayı* kısaca şöyle ifade eder: “*Kol aomer lo laviti – keomer lo parati* – Her kim ‘Borç almadım’ derse – ‘borcumu ödemedim’ demiş gibidir.”

Neden Köleler İçin Yemin Edilmez?

Yaprak

43

Önceki yaprakta yer alan *mişna*, Tora’ya göre haklarında hiçbir zaman yemin edilmeyen şeyleri saymaktadır. Bunların arasında köleler ve topraklar da vardır. Şöyle ki; normalde emanet bir mal çalındığı takdirde ücretsiz bir emanetçi gerçekten de böyle olduğuna dair yemin ederek yükümlülüğünden kurtulur. Ama eğer Reuven, kölesini, onu koruması için Şimon’a verirse ve köle çalınırsa, Şimon, kölenin gerçekten de çalınmış olduğuna dair yemin etmekle yükümlü değildir. Bu *alahayı*, yemin yükümlülüğünü belirten pasuktan öğreniyoruz: “*Bir adam, akranına, emanet olarak para ya da kaplar verir ve [bu emanet, iddiasına göre, emanetçi] adamın evinden çalınırsa [kanun şudur:] Eğer hırsız bulunursa, [hırsız] çifte ödeme yapar... Eğer hırsız bulunmazsa, ev sahibi, akranının malına el uzatmadığına dair yemin etmek üzere] mahkemeye getirilir*” (Şemot 22:6-7). Eğer emanetçi, malın çalındığını öne sürüyorsa, bu konuda *bet dinde* yemin etmekle yükümlüdür.

Dikkat edin; pasukta “*para ya da kaplar*” denmektedir. Para veya kaplar, taşınabilir mallardır. Hahamlarımız buradan, gayrimenkuller (topraklar) için yemin edilmeyeceğini öğrenmişlerdir.

Peki, ya köleler? Ne de olsa onlar toprak gibi sabit değildir?

Bu konuda özel bir öğreti vardır. Bu öğretiye göre, topraklarla ilgili kanunların büyük bir kısmı köleler için de aynı şekilde geçerlidir. Bu nedenle, köleler söz konusu olduğunda da yemin yükümlülüğü yoktur.

Baba Oğlunu mu Onurlandıracak? (devam)

Genç delikanlı, Rabi Hama’nın sorularına isabetli ve çok doyurucu cevaplar veriyordu ve Rabi Hama’nın kalbi, karşısındaki gence yönelik samimi takdir duygularıyla doldu.

“Evimde aşağı yukarı şu gencin yaşlarında bir oğlum beni bekliyor” diye düşündü Rabi Hama. “Eğer evde kalıp ona Tora öğretmiş olsaydım belki o da bu

genç gibi büyük bir Tora uzmanı haline gelebilirdi.” Rabi Hama’nın içi, anlaşılan buna nail olamamış olan kendi oğlu için sızladı.

Aklı düşüncelerle dolu bir şekilde, Rabi Hama evine doğru yola çıktı. Orada, çok uzun bir dönem sonra evine geri dönmüş bir babaya yaraşacak onurla karşılandı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
255’te

Kuzu Küçük – Mesele Büyük

Yaprak

44

Şu hikâyeyi bir dinleyin.

Bir gün Nehemya köyün patikalarında meleyen küçük bir kuzu buldu. Nehemya, *aşavat aveda* (kayıp malları sahibine geri ulaştırma) *mitsvasını* yerine getirmek için onu evine aldı ve birkaç saat sonra bir adam geldi ve kuzuya dair tüm tanımlayıcı işaretleri saydı. Nehemya kuzuyu getirmek için bahçeye gitti ve bir de ne görsün? Kuzu sanki toprak onu yutmuşçasına ortadan kaybolmuştu!

“Kaybınız için o kadar üzgünüm ki” dedi Nehemya. “Bunun nasıl olduğu hakkında en ufak bir fikrim yok.”

Ama kuzunun sahibi ona “Sanırım asıl benim, sizin uğradığınız zarar için çok üzgün olmam gerekiyor!” dedi.

“Benim mi?”

“Evet! *Gemara*’da öğrendiğimize göre, Rav Yosef, kayıp bir mal bulan kişinin bir *şomer sahar* (ücretli emanetçi) sınıfında sayıldığını söylüyor. Ve bir *şomer sahara* emanet edilen mal kaybolur veya çalınırsa, *şomer sahar* bunun bedelini malın sahibine ödemelidir!”

“Neden? Bir *şomer sahar*, emaneti koruması karşılığında ücret alır. Ben burada ne kazandım ki? Benim bir *şomer hinam* (ücretsiz emanetçi) sayılmam gerekir!”

“Doğru, para almadın. Ama yine de kazançlısın. Çünkü genel bir kurala göre *a-osek be-mitsva, patur min a-mitsva*” (bir *mitsva* ile meşgul olan kişi, başka bir *mitsvadan* muafır). Ve sen, kuzuyla ilgilendiğin süre boyunca, kapını çalan fakirlere *tsedaka* vermekten muaf olduğun için kazançlısın.”

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Yeşiva Başkanlığı ve Tora Alanındaki Eserleri (devam)

Ri Migaş’ın diğer *masehetler* hakkındaki açıklamaları, öğrencilere kolaylık sağlamak için fasiküller halinde toplanmış ve bunlara “*Megilat Setarim LeRav Yosef A-Levi*” (Rav Yosef’in Gizem Tomarı) adı verilmiştir. Yine, Rambam’ın oğlu Rabi Avraam, babasının adıyla, Ri Migaş’ın *Masehet Şabat* üzerindeki açıklamalarından çokça alıntı yapar.

Rambam, yazdığı önsözde, tüm Gaonların açıklamalarını Rav Yosef

A-Levi’nin [ben Migaş] açıklamalarına kadar topladığını belirtir.

Rav Yosef, *alaha* alanında çok sayıda cevap yazmış ve tüm Yahudi Diaspora’sına göndermiştir. Elimizde onun cevaplarının sadece küçük bir kısmı vardır ve bunlar “*Teşuvot Ri Migaş*” adlı kitapta toplanmıştır. Bunun yanında “*Şita Mekubetset*” kitabında da onun birkaç cevabına yer verilmiştir.

Rabenu
Yosef
A-Levi
İbn Migaş

MASEHET ŞEVUOT
PEREK 7:
KOL ANIŞBAİN

Bay Baruh'un Bakkal Dükkânındaki Tartışma

Yaprak
45

Bay Baruh, bakkal dükkânını tam bir hâkimiyetle işletmekteydi. İhtiyaç malzemeleri harika bir düzenle sıralanmıştı. Müşteri kartlarının bulunduğu kutu daima titiz bir şekilde organize edilmişti ve birçok insan ona güveniyordu.

Bakal dükkânının yanında çok katlı bir bina inşa edilmekteydi ve yüklenici ara sıra işçilerini, maaşlarından düşülecek şekilde şahsi ihtiyaç malzemeleri satın almaları için bakkal dükkânına gönderiyordu. Bay Baruh bunları kartlara yazıyor ve yüklenici de ayda bir kez bunların karşılığını ödüyordu.

Bir gün işçilerden biri, yükleniciden maaşını istedi. Yüklenici ona "Maaşını aldın bile! Dün seni bin *şekel* tutarında ihtiyaç malzemesi satın alman için bakkala göndermiştim!" dedi. "Satın almadım!" dedi işçi.

İkisi birlikte bakkal dükkânına indiler. Bay Baruh veresiye kayıtlarını tuttuğu müşteri kartlarının bulunduğu kutuyu açtı ve yükleniciye gösterdi. "İşte; burada onun dün bin *şekellik* alışveriş yaptığı yazılı!"

Bu durumda uygulanacak kanun nedir?

Oldukça şaşırtıcı. *Gemara*, yüklenicinin hem işçiye hem de Bay Baruh'a bin *şekel* ödemesi gerektiğini söylemektedir! Neden? Bay Baruh'a ödeme yapması gerekmektedir, çünkü müşteri kartında bu şekilde yazılıdır. Daha önce bu kartta yazılı olan her şeye güvenmiştir ve şimdi de güvenmemesi için hiçbir sebep yoktur. Ama yüklenici, işçinin maaşını aldığını gösterecek kanıtlar getirmediği sürece işçiye de ödeme yapmalıdır. Bay Baruh'un veresiye kartı, yüklenici ile Bay Baruh arasında bir kanıt sayılır; ama yüklenici ile işçi arasındaki durum için bir kanıt sayılmaz.

Baba Oğlunu mu Onurlandıracak? (devam)

Ama onu güzel bir sürpriz bekliyordu. Kendisinden birkaç dakika sonra *bet midraşta* gördüğü o genç delikanlı da kapıdan içeri girdi.

Rabi Hama bu delikanlının kendisiyle *alaha* konusunda tartışmaya devam etmek istediğini düşündü. Karşısında kendi öz evladının, oğlu Oşaya'nın durduğunu nereden bilecekti ki? Ondan henüz küçük bir bebekken ayrılmış ve şimdi karşısındaki genç delikanlının oğlu

olduğunu anlayamamıştı.

Rabi Hama çok takdir ettiği genci görünce olduğu yerden tüm bedeniyle ayağa kalkarak onu onurlandırdı. Oşaya'nın annesi, babasına sordu: "Böyle şey nerede görülmüş? Bir baba oğlunu onurlandırmak için ayağa kalkar mı?"

O noktada Rabi Hama gencin kendi oğlu olduğunu anladı ve baba-oğul birlikte Tora tacına nail oldular (*Ketubot* 62b).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Köyün Ortasında Keçi Tartışması

Yaprak

46

Çiftçi Avigdor'dan uzun zamandır haber alamamıştık. İşte şimdi vakti geldi.

Köyün ihtiyaçları, çocukluklarından beri köyün tüm tarımcılarının böyle köy meydanında toplanıp Tora sözleri üzerinde tartıştıklarını hatırlamadıklarını söylüyorlardı.

Ne mi oldu?

Gemara'da şöyle bir kural öğreniyoruz: Eğer bir kişi, başka birini "Elinde tuttuğun filanca mal bana ait!" diye dava ederse, davalı, malın kendisine ait olduğuna dair kanıt getirmekle yükümlü değildir. Çünkü bir *hazaka* (karine; genel bir varsayım) vardır: "*Ahazoke inşe beganve – la mehazkinan*" – geçerli bir sebep olmadığı sürece bir kişinin hırsız olduğundan şüphelenilmez, çünkü insanlar genellikle hırsızlık eyleminde bulunmaktan korkarlar. Bu nedenle bir malın bir kişinin elinde bulunması, o malın o kişiye ait olduğunun en iyi kanıtıdır; zira onun hırsız olduğundan şüphelenmemiz için bir sebep yoktur.

Şimdi köydeki tartışmaya geri dönelim:

Avigdor, köy sakinlerinden birinin bahçesinin yanından geçerken, bahçede kendisine ait bir keçi olduğunu fark etti! Bahçenin sahibi "Onu senden satın almıştım" diye öne sürüyordu; ama Avigdor "Ben hayatımda hiç keçi satmadım!" diyordu. Köy sakinlerinden birçoğu bahçe sahibinin haklı olduğu görüşündeydi; zira öğrenmiştik: her insan için, onun bir hırsız olmadığına dair sağlam bir varsayım söz konusudur ve bu nedenle elinde her ne varsa ona ait olsa gerektir. Ama köylüler hep birlikte *Gemara* kitaplarını açtıktan sonra yeni bir bilgi daha öğrendiler: Eğer bir mal bir yerden bir yere kendiliğinden yürüyebiliyorsa, yukarıdaki şekilde bir *hazaka*, yani karine, geçerli değildir. Çünkü bir keçiyi çalmış olmak şart değildir; o bir yerden bir yere kendi başına da gidebilmektedir. Bu nedenle bahçe sahibi, keçiyi Avigdor'dan satın aldığını kanıtlamakla yükümlüdür.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Öğrencileri

Ri Migaş'ın öğrencileri arasında tanıdıklarımız, Tulitula'lı Rabenu Meir A-Levi ve Rav Yitshak'ın yeğeni Rabenu Meir'dir.

Rambam'ın babası olan Rabi Maymon da Rav Yosef'in ağzından Tora öğrenmiştir ve bir yerde "Rav Yosef bize bu şekilde resmetmişti" diye yazmaktadır. Rambam, *Masehet Şevuot* üzerindeki açıklamalarında şöyle yazar: "Ve bu şekilde, efendim babamda (*tsadikin* hatırası mübarektir) birçok kez bu ifadelerle yemin ettirildiğini gördüm – hocası Rabenu Yosef A-Levi'nin (*tsadikin* hatırası mübarektir) her zaman yemin ettirdiği şekilde."

Bizzat Rambam, henüz genç bir çocukken Rav Yosef ben Migaş'ın ağzından Tora öğrenmiş ve Rav onun kavrama ve berrak anlayış kabiliyetinden çok etkilenecek *yeşivadaki* herkese "Bilin ki bu çocuk büyük bir adam olacak" demiştir.

Raavad, Rav Yosef ben Migaş'ın vefatından sonra *yeşivayı* ayakta tutmanın, egemen ulusların zulümleri nedeniyle çok zorlaştığını ve bir ülkeden diğerine sürgüne gidildiğini anlatmaktadır. Rav Yosef'in oğulları *yeşivayı* kurabilmek için çok büyük gayret göstermişler ve sonunda *A-Şem* onları Tulitula'da bir *yeşiva* kurmakta başarılı kılmıştır.

Rabenu
Yosef
A-Levi
İbn Migaş

Mesahek BeKubiya

Yaprak

47

Gemara'da “*mesahek be-kubiya*” konusunu öğrenmekteyiz.

Mesahek be-kubiya (zarla oynayan), katılımcıların her birinin ortaya para koyduğu ve tüm paranın kazanan kişinin cebine gittiği türden şans ve kumar oyunları oynayan kişiler için kullanılan bir terimdir.

Hahamlarımız böyle bir kişinin şahitlik konusunda geçersiz olduğuna hükmetmişlerdir!

Neden?

Masehet Sanedrin'de (24a) *Amoralar* bu konuda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Rami bar Hama'nın verdiği açıklamaya göre bunun sebebi, oyuna katılan herkesin oyunu kazanacağından emin olmasıdır. Durum böyle olunca, kazanan kişi, diğerlerinin parasını onların rızası olmadan alan bir gaspçı kategorisinde sayılmaktadır. Geçerli bir şahit olamamasının sebebi budur.

Rav Şešet'e göre bir *mesahek be-kubiyanın* şahit olarak kabul edilmemesinin sebebi, böyle birinin hayatını kumarla geçirmesi, dünyanın gelişimi ve yararı için hiçbir şey yapmamasıdır. Rav Şešet'e göre şahit olarak kabul edilmeyenler, sadece tüm gününü kumarla geçiren kişilerdir.

“Atu Beşuftane Askinan?”

Yaprak

48

Bu yazımızda son derece önemli bir konu üzerinde duracağız.

Rabenu A-Kadoş, *mişnaları*, kendi neslinin büyük Hahamlarının geniş bilgi ve görüşleri doğrultusunda kısa ve öz ifadelerle derlemiştir. *Gemara*, her *mişnanın* sözlerini tek tek açıklar ve bu yaprakta öğrenilen *Gemara*, bunun bir örneğini görebilmemiz için ilginç bir fırsat sunmaktadır.

Mişnada şöyle denmektedir: “**Ve bunlar, [karşılarında] bir iddia olmadan yemin ederler: Ortaklar...**” Başka bir deyişle, *bet dinde* kendilerine karşı herhangi bir iddia öne sürülmeden yemin eden insan kategorileri vardır ve bu kategorilerden biri ortaklardır. *Gemara* bu bilgiyi hayretle karşılamaktadır: “*Atu beşuftane askinan?*” – “Acaba biz delillerle mi uğraşıyoruz?!” Nasıl olur da ortaklar kimse kendilerine karşı hiçbir bir iddiada bulunmadan yemin ederler?

Gemara, *mişnanın* ne söylemek istediğine açıklık getirmektedir: “Ve bunlar, [sadece] sağlam bir iddia (*taanat bari*) ile değil, olasılığa dayanan bir iddia (*taanat seme*) ile [de] yemin ederler.” Başka bir deyişle *mişna* şöyle demektedir: İki ortaktan biri, diğerinin, ortak oldukları işe ait parayı kendi cebine attığından şüphe ediyorsa, bundan emin olmamasına rağmen onu, bunu yapmadığına dair yemin etmeye zorlayabilir.

Acaba bir ortağın diğerini şüphe durumunda da yemine zorlayabilmesinin sebebi nedir? Dünyanın normal halinde, bir kişi bazen “Ben ortağımdan daha çok çalışıyor, daha çok gayret sarf ediyorum” gibi düşüncelerle, ortağına haber vermeden ortak paradan alma hakkını kendisinde görebilir. Bu nedenle, eğer sadece şüphe varsa bile bir ortak diğerini bunu yapmadığına dair yemin etmeye zorlama hakkına sahiptir.

MASEHET GİTİN
PEREK 8:
ARBAA ŞOMERİN

Şevuat Eset

Yaprak

49

Masehet Şevuot'un son yaprağında “*Arbaa Şomerin*” adlı *perek* başlamaktadır. Bu *perekte*, *şomerlerin* (emanetçiler) çeşitli durumlarda etmekle yükümlü oldukları yeminler açıklanmaktadır.

Masehetin sona ermesi vesilesiyle bu yazımızda “*Şevuat Eset*” konusunu öğreneceğiz.

Üç tür yemin vardır: **a. Tora'nın emrettiği yeminler.** Belli başlı durumlarda Tora, belirli bir parayı ödemesi için dava edilen bir kişiyi, böyle bir borcu olmadığına dair yemin etmekle yükümlü kılar. Bu kişi yemin etmemeyi tercih ederse, talep edilen parayı ödemek zorundadır. **b. Mişna'nın yükümlü kıldığı yeminler.** Bazı durumlarda Hahamlarımız, bir kişinin, dava ettiği paraya Tora kanununa göre hakkı varsa bile, bu parayı almadan önce, haklı olduğuna dair yemin etmesini zorunlu kılmışlardır. **c. “Şevuat Eset”.** Bu yemin türü *Amoraim* Dönemi'nde, Rav Nahman'ın zamanında tesis edilmiştir. Buna göre belli başlı durumlarda *bet din*, davalıyı, haklı olduğuna dair yemin etmekle yükümlü kılar. Başka bir deyişle: Tora kanununa göre davalıya yemin ettirmek için bir sebep yoksa bile, *bet din* yine de ona yemin ettirir.

Rav Nahman'ın neslinde, halk arasında, yalan söyleyen ve borçlu olmadıklarını öne süren kişilerin artması sebebiyle bu yemine gerek görülmüştür.

“*Eset*” sözcüğü, “yönlendirmek, sevk etmek” anlamına gelir; zira bu yemin, davalıyı doğruyu söylemeye sevk etme amacını taşır.

